

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

MARTA SVATUŠKOVÁ

V. ročník – prezenční studium

Obor: Pedagogika – sociální práce

NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

(MIRIKLO Olomouc)

Diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jitka Skopalová, Ph.D.

OLOMOUC 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury.

V Olomouci, dne 14. 3. 2011.

.....

Marta Svatušková

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Jitce Skopalové, Ph.D., vedoucí mé diplomové práce za odbornou pomoc, kterou mi při zpracování práce poskytovala. Rovněž děkuji uživatelům NZDM Miriklo za vstřícnost a spolupráci při realizovaném šetření.

OBSAH

ÚVOD	5
1 ROMSKÁ SPECIFIKA	8
1.1 Původ odlišností.....	9
1.2 Romská rodina	11
1.2.1 Postavení muže a ženy	12
1.2.2 Postavení dítěte v romské rodině	14
1.2.3 Výchova dětí v romské rodině	16
1.2.4 Romská rodina dnes.....	20
1.3. Romské dítě ve vzdělávání	23
1.3.1 Jazyková bariéra – romština	25
2 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ.....	28
2.1 Historie vzniku nízkoprahových zařízení v České republice.....	28
2.2 Charakteristika NZDM	30
2.3 Poslání NZDM.....	31
2.4 Cíle NZDM	32
2.5 Nízkoprahovost.....	33
2.6 Cílová skupina	35
2.7 Obsah služby.....	37
3 NZDM MIRIKLO.....	41
3.1 Charakteristika sociálně vyloučených lokalit v Olomouci	41
3.2 NZDM Miriklo	44
3.2.1 Poslání NZDM Miriklo.....	45
3.2.2 Cíle NZDM Miriklo.....	46
3.2.3 Cílová skupina	46
3.2.3 Nabídka poskytovaných služeb	48
3.2.4 Průběh poskytované služby	49
3.2.5 Tým NZDM Miriklo.....	50
4 ILUSTRATIVNÍ ŠETŘENÍ V NZDM MIRIKLO	53
4.1 Formulace výzkumného problému a stanovení výzkumných otázek	53
4.2 Metoda šetření.....	54
4.3 Sběr dat	55
4.4. Výzkumný soubor.....	56
4.5 Interpretace výsledků	59
4.5.1 Volnočasové aktivity	59
4.5.2 Doučování	64
4.5.3 Poradenství.....	68
4.5.4 Besedy, preventivní programy	74
4.6 Shrnutí výsledků	76
ZÁVĚR	78
POUŽITÁ LITERATURA	79
SEZNAM PŘÍLOH	

ÚVOD

Diplomová práce vychází z mé vlastní zkušenosti s romskou komunitou, především s romskými dětmi. Rok jsem pracovala jako pracovník v sociálních službách v Nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež Miriklo v Olomouci, konkrétně v Přichystalově ulici č. 70, jež spadá mezi sociálně vyloučené lokality. Názory, myšlenky či příběhy, které v diplomové práci uvádím, jsem získala pouze z mých vlastních zkušeností s Romy. Ráda bych zdůraznila, že je tedy nelze zobecňovat na celou romskou komunitu.

Do doby, než jsem poprvé navštívila romskou komunitu, jsem se (co se týče této problematiky) pokládala za „tabula rasu“. O romské kultuře jsem toho mnoho nevěděla, chyběly mi i vlastní zkušenosti s Romy. Jako jedinou výhodu vztahující se k mé osobě bych zmínila fakt, že jsem díky výchově svých rodičů nepociťovala vůči Romům žádné předsudky. Pouze má zvědavost a nadšení pro práci v sociální oblasti mě přivedli na pohovor, a tím i na začátek mého ročního dobrodružství.

Netřeba zmiňovat, že začátky práce v romské komunitě se neobešly bez těžkostí. Fakt, že jsem se odlišovala barvou pleti mi vstup nijak neusnadnil. Od prvního dne jsem se u Romů setkávala s odlišnostmi snad úplně ve všem – jiná mentalita, hodnoty, výchova, komunikace atd. Touha odhalit specifické znaky Romů mě však přivedla k tomu, že jsem se začala věnovat studiu jejich mentality.

V souvislosti s mými začátky nesmím zapomenout poděkovat mé romské kolegyni a jejímu druhovi, kteří vytrvale odpovídali na mé otázky, čímž mi umožnili nazírat každodenní situace z romské perspektivy.

Zpočátku mě romská komunita mezi sebe odmítala přijmout. Gádžové se totiž obecně u Romů netěší velké důvěře. Slýchávala jsem, jak o mě mluví jen jako o „gádžovce“ a vždy, když mluvili obecně o gádžích, označovali je jako „oni“ a prstem přitom ukazovali na mě. Vzpomínala jsem vždy na babičku a na její averzi vůči tomuto nepřímému oslovení. Vždy říkala: „Ta ‚ona‘ má také jméno!“ Já jsem si v duchu říkala: „Jaká gádžovka, snad Češka!“

Čím více jsem se o Romech dozvíдалa z knih, tím lépe jsem s nimi vycházela. Postupem času jsem se stala součástí komunity a romské děti a jejich rodiče si mě

před ostatními Romy začali hájit „jako svoji“. Naučila jsem se vařit romská jídla, poslouchat romskou hudbu a stále mě nepřestává fascinovat jejich tanec.

Ve skupince Romů mě minorita jako „Neromku“ nevnímala, a tak jsem denně mohla být svědkem toho, jak se k Romům neromská společnost chová, jak se za nimi na ulici lidé otáčejí a jak jejich pro Romy „běžné“ chování považují za otřesné. Po roce mezi Romy mohu říci, že řadu Romů pokládám za své přátele. Studium romského etnika se stalo mým koníčkem a moje cesta k nim touto diplomovou prací rozhodně nekončí.

Vzhledem k tomu, že má diplomová práce nalezne uplatnění jako základní materiál pro zaškolování nových pracovníků v NZDM Miriklo, přičítám informacím v teoretické části mé práce velkou důležitost.

V teoretické části je značná část mé pozornosti věnována právě specifikům Romů. Zde se pokusím uvést primární znalosti potřebné pro práci s romskými dětmi. Poukážu na rozdílnosti hodnotového systému Romů, rozeberu specifické prvky romské výchovy a postavení jednotlivých členů romské rodiny. Má pozornost se bude soustředit také na rozdílnost romské rodiny v minulosti a v dnešní době. Věnuji se bariérám, které musí romský žák při vstupu do základní školy překonat.

Diplomová práce si klade za cíl upozornit na rozdílnost mentality, hodnotového systému a způsobu výchovy v rodině. Tyto aspekty ovlivňují integraci romského žáka ve škole, ale i ve společnosti. Neznalost těchto specifik vede k nepochopení romského etnika, k vytváření stereotypů a předsudků a ke zbytečným konfliktům mezi Romy a gádži.

Pro pochopení sociální služby, kterou poskytují NZDM, jsem zařadila druhou kapitolu Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. K hlavnímu úkolu kapitoly patří utvořit všeobecnou představu o poslání, cílech, cílové skupině a obsahu služby nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež. Pomoci ucelit tuto představu pomáhá kapitola třetí NZDM Miriklo, ve které ukáži fungování NZDM na příkladě konkrétního zařízení.

Empirická část diplomové práce si klade za cíl zjistit, zda činnosti NZDM Miriklo napomáhají pozitivně ovlivňovat romské děti a mládež žijící v sociálně vyloučené lokalitě Přichystalova 70 v Olomouci. Díky rozhovorům s uživateli služby získají čtenáři jedinečnou možnost nahlédnout do vnímání služby očima uživatele

a mohou si ujasnit oblasti služeb, které jsou v zařízení pro uživatele potřebné. Empirická část bude mít přínos zejména pro vlastní rozvoj Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Miriklo. Zároveň zdůrazňuje, že činnosti NZDM Miriklo napomáhají pozitivně ovlivňovat romské děti a mládež, a dokazuje tak, že neexistence NZDM Miriklo by jednoznačně vedla ke zhoršení životní situace romských dětí a mládeže, kteří žijí v této lokalitě.

1 ROMSKÁ SPECIFIKA

V následující kapitole se věnuji vybraným tématům, které jsem zvolila pro účely diplomové práce tak, aby se týkala výhradně romských dětí. Na úvod popisuji původ odlišností Romů a zařazuji i vymezení hodnotové systému pro lepší pochopení rozličné mentality Romů. Dále se zabývám rodinou, ve které romské dítě vyrůstá. Vymezuji jak postavení muže a ženy v rodině, tak postavení dítěte. Věnuji se i výchovnému stylu a typickým prvkům romské výchovy. Téma romské rodiny uzavírám pohledem do romské rodiny dnešní podoby. Téma se zabývá rozdílnými jevy v tradičním a v tzv. novém typu romské rodiny záměrně pouze okrajově, slouží spíše pro zamyšlení čtenáře. Kapitulu uzavírám pohledem na romského žáka a popisuji bariéry, se kterými je žák ve školním prostředí konfrontován.

Čím více se o Romech dočítám a čím více času s nimi trávím, tím větší mám potřebu se jich zastávat a tím více jsem popudlivější na jakékoliv zobecňování zakotvených stereotypů. Je potřeba, aby se gádžové dostávali do romských komunit a předávali své pozitivní zkušenosti s Romy lidem kolem sebe. Sama vím, že úloha je to těžká. Často se hádám se svými známými a snažím se jim objasnit situaci, ve které se Romové nacházejí. Většina z nich je ale natolik předpojatá, že odmítá slyšet jakékoliv argumenty. Jeví se jako jednodušší nevidět a neslyšet a trvat na tom, že Romové patří mezi ty „socky a nefachčenka“.

Pojí nás tolik rozdílností a je zcela přirozené, že neznalost těchto odlišností vede ke konfrontacím a komplikovanějšímu soužití. Majorita nemá zájem se o Romech cokoli dozvídat, pevně si stojí na svém způsobu života a ustoupit z něj v žádném případě nehodlá. Od minority však s naprostou samozřejmostí očekává, že ona se svého způsobu života jednoduše vzdá.

Sami Romové často říkají, že „nejsou tak špatní“, že je na nich všechno jen mnohem „více vidět“. Považuji za důležité malými krůčky majoritě (i minoritě) ukazovat romskou komunitu v pozitivním světle. Učit „Neromy“ už od základní školy historii a kulturu Romů, o které se dosud ve škole nikdo nezmiňuje, a doufat, že jednoho dne obě strany budou tolerantnější. Netřeba zmiňovat, že jde o „mravenčí práci“.

1.1 Původ odlišností

T. Šišková si všímá, že minority, které u nás žijí, se od nás ve vnějších znacích příliš neliší a přitom si každý uvědomujeme, že se jako česká majorita chováme zcela jinak než minorita. „...*Náš komunikační styl naráží na jiný komunikační styl minority. Hněváme se, že se minorita „nepřizpůsobila“, že se chová jen podle svého a že nám přináší problémy.*“ (Šišková, 2001, s. 13).

Proto si pokládám stejnou otázku jako Šišková – nese minorita vždy vinu za to, že se chová „naschvál“ jinak?

„Pokud bychom měli všichni stejnou minulost, kulturu, tradici a zkušenosti, byl by komunikační proces poměrně snadný. Pocházíme však z nejrozličnějších míst, máme jinou kulturu, jiný etnický původ, máme jiná očekávání, jiné zkušenosti, představy, přání, a tak nereagujeme stejně...“. (Tamtéž).

Také dle Ševčíkové veškeré rozdíly mezi Romy a „Neromy“ souvisejí se vzájemně se lišící mentalitou. Různorodost mentality je utvářena rozdílným etnickým původem, rozdílným průběhem a rychlostí ontogeneze psychosomatického vývoje, lišící se historií, jiným jazykem, způsobem sociální komunikace a odlišným kulturním dědictvím. Tyto determinanty vyčleňují Romy z možnosti rovnocenného postavení v každodenním životě.

„Specifické rysy romské mentality (tj. zvláštnosti a jedinečnosti způsobu myšlení a uvažování) úzce souvisejí s hierarchií hodnotového systému Romů.“ (Ševčíková, 2003, s. 45).

Jak uvádí Šišková, hodnoty přijímáme od útlého dětství prostřednictvím socializace. Náš hodnotový systém se utváří díky názorům našich rodičů, prarodičů, naší společnosti, díky kultuře, tradici. K jeho součásti patří také sankce, které následují v případě nedodržení hodnot. *„Celý náš hodnotový systém tak určuje kritéria, podle kterých žijeme.“* (Šišková, 2001, s. 14).

Uvádím hierarchii hodnotového systému Romů podle členění Ševčíkové (2003, s. 45-46):

Svobodný život – iluze bezstarostného života. Vše, co by této iluzi mohlo bránit, např. zákony a normy majority, je odmítáno, negováno.

V letních měsících proto můžeme spatřit, jak Romové tráví celý den před svými domy. Vše se nám jeví tak, že „postávají a povídají si“. Často hrají na kytaru, zpívají a tančí. Vše se odehrává v pospolitosti. Starosti a denní povinnosti nepokládají za důležité.

Uznávání rodové hierarchie a rodové tradice – komplexní sociální síť rodových enkláv, které spojuje respektování pravidel a zvyků. Porušení rodinných norem je vnímáno jako přečin proti romipen (romství) a bývá trestáno různými sankcemi. Za nejtvrdší sankci se považuje vyobcování jedince z komunity.

Já jsem měla možnost se setkat s menšími tresty, jednalo se např. o ostříhání vlasů dohola u dospívajících dívky, a to za krádež peněz rodičům. Jiný případ se týkal ženy, která dostala od olašské komunity zákaz 20 let stýkat se s kýmkoliv z rodiny, protože se neprovdala za muže, kterého jí přisoudili.

Dědictví předků – předkové a nejstarší členové rodiny plní úlohu nositele životní zkušenosti, moudrosti, rodinné tradice (např. hudební, řemeslná, výtvarná) a z ní plynoucí sebedůvěry jednotlivých členů společenství. Staří lidé (www.romove.radio.cz) se uplatňují při výchově vnoučat. Jejich názor zastává významnou úlohu, těší se respektu a rozhodně nejsou vnímáni jako nepotřební členové rodiny.

Romové mi tvrdili, že každý v rodině zná své místo a své povinnosti, a díky tomu nedochází k neshodám z důvodu generačních rozdílů. Soužití se staršími členy rodiny považují za bezproblémové. Často lze také od Romů slyšet názor, že by na rozdíl od gádžů nikdy nedali svého prarodiče do domova pro seniory.

Láska k dětem – děti představují potenciální příslib pokračování rodu, pramen jeho budoucí síly a společenského úspěchu. Jejich počet určuje míru rodové prestiže obou rodičů.

Peníze jako základní potřeba pro přežití - jsou nutné pro zachování předešlých hodnotových rovin. Romové si více než materiálního majetku váží symbolických hodnot.

Domnívám se, že většina Romů nedokáže s penězi hospodařit. Romové nemají potřebu peníze šetřit na horší časy. Většinou tedy ani nevlastní dostatek finančních prostředků na vytváření úspor. Pravdou ale zůstává, že Romové většinu peněz utratí

hned v den vyplacení dávek. Během jednoho dne jsou schopni utratit všechny peníze za jídlo a také za uspořádání rodinných alkoholových dýchánek.

Ševčíková dále dodává, že tato uvedená hierarchie hodnotového systému se projevuje v každodenním životě jako odlišné vzorce chování a jednání.

1.2 Romská rodina

Hájková (in Šišková, 2001, s. 137) uvádí za základní jednotku romské společnosti rodinu skládající se z několika generací. Jedinci tato rodina pomáhá identifikovat se, začlenit se do struktury rodiny, přijmout pravidla, etické a kulturní normy rodiny.

Davidová hovoří o tzv. velkorodině Romů, kterou tvoří „*rodiče, případně i prarodiče, ženatí synové nebo vdané dcery a děti rodičů mladých manželských dvojic*“ (Davidová, 2004, s. 107) a dodává, že: „*rodinné vztahy, strukturu a hierarchii rodiny i role jejich jednotlivých členů byly vždy těsně spjaté s charakterem vztahů a zákonů skupinových, jimiž byly a do jisté míry stále jsou (zejména u Romů olšských) podřízeny.*“ (Tamtéž).

Balvín (2004, s. 44) chápe romskou rodinu jako celek, který vůči okolí vystupuje jednotně. Člen rodiny tedy není nikdy sám. Všechny členy rodiny spojuje sociální solidarita, která plní roli sociální a psychologické jistoty.

Rodina (www.romove.radio.cz) znamená pro Romy nejvyšší hodnotu v životě. Zabezpečuje členům rodiny základní životní potřeby, je zdrojem obživy, zajišťuje ochranu sociální a psychologickou. V době, kdy se Romové učili řemeslu od svých předků, měla rodina funkci i vzdělávací. Romové pojmají svou rodinu zešíroka, za své blízké příbuzné považují všechny. V romštině se na rozdíl od češtiny dokonce setkáváme s více pojmy, které označují příbuzenské vztahy, například se běžně používá označení pro děti sestřenic a bratranců.

Dle Davidové dříve stál v čele celé skupiny rodový náčelník, tzv. vajda. V případě Romů olšských a Sintů se s vajdem setkáváme ještě dnes. „*Obvykle to byl nejstarší muž v této velkorodině – skupině.*“ (Davidová, 2004, s. 100). Funkce vajdy se buď dědila, nebo byl vajda „*volen radou mužů za své vlastnosti, schopnosti či dosavadní zásluhy.*“ (Tamtéž). Vajda rozhodoval o změně pobytu své skupiny

i době její realizace. Svou úlohu vajda plnil i při svatbách, křtech, pohřbech. Především dbal na dodržování vnitřních norem. Autorita vajdy a dodržování vnitřního řádu pomáhala velkorodinám přežít i v nepříznivých podmínkách, navzájem se ochraňovat a pomáhat. „Šlo (a často dodnes ještě jde, i když ve zcela odlišných podmínkách) o vysoce rozvinutý smysl pro soudržnost a sounáležitost, po staletí u nich udržovaný a pěstovaný.“ (Tamtéž, s. 101).

Davidová dále uvádí, že u Romů olašských a Sintů se ještě dnes setkáváme s existencí vlastní soudní instituce, zvané kris. Soud složený z vajdů se schází v případě, kdy Rom poruší vnitřní normy. Podle míry provinění se může Rom z obvinění vyplatit, v těžších případech je vyloučen ze své komunity, buď na kratší dobu, nebo i na celý život.

Ševčíková vnímá tradiční romskou rodinu jako maximálně semknutou. Ke konfliktům v ní dochází pouze tehdy, „...překročí-li některý ze členů rodinou uznávané normy.“ Ševčíková (2003, s. 33). Konflikt bývá velmi rychle překonán a vede spíše k upevnění rodinného společenství.

1.2.1 Postavení muže a ženy

Hájková (in Šišková, 2001, s. 137) hovoří o postavení členů rodiny, které je ovlivněno dvěma základní faktory - pohlavím a věkem. O tradiční romské rodině se vyjadřuje jako o rodině patriarchální. Obecně lze tedy říci, že muž zaujímá vyšší postavení než žena, přičemž postavení obou stoupá s věkem.

Romský muž (www.romove.radio.cz) představuje „hlavu“ rodiny a autoritu pro všechny členy rodiny. Rozhoduje o rodině a chrání její prestiž.

Hájková (in Šišková, 2001, s. 137-138) charakterizuje úlohu muže v rodině čistě z ekonomického hlediska. Muž obstarává finanční prostředky, které předá ženě, a ta s nimi disponuje. Finanční výdělek je však v mnoha rodinách pouze příležitostný, „...a tak muž trávil svůj čas sháněním zakázek, udržováním dobrých vztahů s příbuznými a přáteli, urovnáváním svárů mezi rodinami...“ (www.romove.radio.cz).

Hájková (in Šišková, 2001, s. 137-138) uvádí, že pokud muž z nějakého důvodu není schopen peníze zajistit, přechází tato povinnost na ženu. Její status se tímto ovšem nezvyšuje.

Ve své práci jsem se setkala s matkou dvou dětí, která sama řídila chod celé domácnosti. Její muž jí ale bohužel peníze nedával, ba naopak, peníze jí bral a utrácel za alkohol a automaty. Ženě nezbylo nic jiného, než v dobré víře zachovat chod rodiny, jít na nádraží a okrádat lidi či nabízet mužům prostituci.

Můžeme tedy říci, že žena v rodině (www.romove.radio.cz) plnila ekonomicky významnější roli než muž, protože právě ona musela zabezpečit přežití rodiny. Zda potraviny zajistila prací, žebráním či loupeží, záviselo již na jejím rozhodnutí.

Kromě povinnosti obstarat jídlo a zabezpečit chod domácnosti patří dle Davidové (2004, s. 106) k dalším ženským povinnostem především rodit a vychovávat děti a v neposlední řadě také poslouchat svého muže.

Postavení ženy vůči muži vnímá Davidová jako velmi nízké, až potupné. Tvrzení, že muž se k ženě často choval potupně, dokonce až ponižujícím způsobem, dokládá i Hájková (in Šišková, 2001, s. 138), která jako projev podřízenosti ženy uvádí i fakt, že žena vždy chodila několik kroků za mužem.

Dle Říčana (1998, s. 47) se „hodnota“ ženy odvíjela od její plodnosti. Jestliže nerodila, byla všemi opovrhována a muž měl právo ji opustit. Neplodnost (www.romove.radio.cz) vnímala žena jako trest, neboť jí neumožnila naplnit její životní roli dobré matky a manželky. Postavení ženy bylo tedy přímo ovlivněno počtem dětí, které jí zajišťovaly a zvyšovaly úctu.

Poměry v romské rodině také popisuje Žlnayová, která se zabývá vnímáním nevěry u obou pohlaví. Zdůrazňuje, že nevěra ženy se považuje za nepřijatelnou, neomluvitelnou a žena je za nevěru zbíta či ostříhána dohola. Jako vysvětlení tohoto zacházení uvádí fakt, že „muž bije ženu ze žárlivosti, což patří k lásce. Muž, který nežárlí, svoji ženu nemiluje.“ (Žlnayová a kol., in Romano džaniben, 1-2/1996. s. 38).

Nevěra muže je ovšem vnímána zcela jinak. Mužova nevěra (www.romove.radio.cz) zvyšovala prestiž a dokazovala jeho kvality. Nejednalo se tedy o nic výjimečného, když se ženy s mužovou nevěrou mezi sebou chlubil.

Dovoluji si tvrdit, že postavení muže a ženy v dnešní době ovlivňuje emancipace a také gádžovský způsob života. Autorita muže s rozpadem společenských vazeb upadá. Dle svědectví o manželství získaném od mé romské kolegyně lze říci, že muž zaujímá stále významnější postavení než žena, nicméně rozdíl se již stírá. Můžeme jej srovnat s postavením muže v některých gádžovských rodinách. O děti v rodině se starají rovnocenně oba rodiče, domácnost vede především žena, ale pokud svého muže požádá, je ochoten jí s domácností občas vypomoct. Lze podotknout, že pohled na nevěru z hlediska muže či ženy tak, jak jej zde uvádím, se v dnešní době především u mladých Romů stává spíše zvláštností. Nicméně dle svědectví již zmíněné romské kolegyně přetrvávají prvky tohoto trendu v její generaci (lidé kolem 50 let) dodnes. Popisuje případ, kdy se nechala ke svému domu svézt autem svým bratrancem. Jednalo se o pár desítek metrů. Od svého muže si za to „vysloužila“ řadu nadávek a tzv. „tichou domácnost“. Žena ovšem potvrdila, že jednal adekvátně.

1.2.2 Postavení dítěte v romské rodině

Rodina a děti představují pro Romy nejvyšší hodnotu v jejich životě. Počet dětí zvyšuje prestiž romské rodiny.

Podle tradičního názoru Romů, který uvádí Davidová, lze považovat bezdětnou rodinu za smutnou a ostatním na posměch. Pro Romy je zcela přirozené, rodí-li jejich ženy každým rokem. „Žena je jako strom, který má rodit téměř každým rokem.“ (Davidová, 2004, s. 109).

Výchova dětí dle Hájkové (in Šišková, 2001, s. 138) patřila k povinnostem ženy. Přičemž otec se více zapojoval do výchovy chlapců, matka do výchovy dcer. Dcery otec směl trestat jen v případě, kdy si s nimi matka nevěděla rady. Trest od otce však dívky vnímaly jako ponížení a osobní ostudu. Jako zajímavost můžeme vnímat fakt, jak uvádí Davidová (1995), že romská matka je na dítě vázaná spíše biologicky. Psychologická propojenost, tedy schopnost sdílet s dítětem jeho radost, smutek, úspěch apod. zaujímá slabé místo na hodnotovém žebříčku.

Nejen počet dětí, ale i pohlaví dítěte určovalo prestiž rodiny. „Mít mnoho synů je pro romskou rodinu určitým výrazem prestiže, ale i důležitým faktorem

pro vyjádření fyzické síly rodiny.“ (Hájková in Šišková, 2001, s. 140). Chlapec, a tedy bratr, pro své sourozence je „...*autoritou stejně jako otec. Zastupuje rodiče v jejich nepřítomnosti, pomáhá s výchovou sourozenců, dohlíží na ně, organizuje jim práci, poskytuje ochranu.*“ (Tamtéž). Chlapec (www.romove.radio.cz) měl v průběhu dětství povinnost pomáhat otci při práci a učit se tak otcovo řemeslo.

Dle Hájkové dcera sice nezvyšovala prestiž rodiny jako syn, ale i tak zaujímala v rodině významné postavení, neboť na sebe přebírala roli pomocnice své matky. Zapojovala se do domácích prací, uklízela, vařila. „*Celá výchova děvčat je zaměřena tak, aby byla připravena se vdát a uměla se v nové rodině správně chovat.*“ (Hájková in Šišková, 2001, s. 138). Hájková dále konstatuje, že děvčata jsou už od útlého věku vedena k tomu, aby se starala o mladší sourozence. Děvče přebírá podíl péče o své sourozence od té doby, kdy sourozenci dosáhnou věku dvou tří let, tedy od okamžiku, kdy je matka přestává kojit. Dívky jsou pak vychovávány ve stejném duchu, jako byla vychovávána jejich starší sestra, tedy osvojováním návyků týkajících se domácích prací. Na chlapce sestra pouze dohlížela. „*Zvláštní sourozenecký vztah má s nejstarším bratrem. Musí ho respektovat, i kdyby byl mladší.*“ (Tamtéž).

Davidová (2004) ovšem upozorňuje, že tato sourozenecká výchova může zapříčinit i řadu problémů, neboť takto mladá dívka, která vychovává sourozence, není schopna rozvíjet řečové dovednosti dítěte, sociální návyky a schopnost učit se.

Za zmínku stojí, že nerovné postavení zaujímají děti nejen z hlediska pohlaví, ale i z hlediska oblíbenosti u rodičů. „*Preferování některého dítěte rodičem je naprosto otevřené a ostatními dětmi přirozeně akceptované.*“ (Hájková in Šišková, 2001, s. 139). I přesto se v romských rodinách dle Hájkové setkáváme se sourozeneckými vztahy mnohem méně poznamenanými rivalitou v porovnání se vztahy gádžovských sourozenců.

Sekyt (in Šišková, 1998, s. 157) dále uvádí, že přestože jsou vztahy v rodině přesně hierarchizovány, slovo každého jedince představuje stejnou hodnotu. Malé dítě a jeho názor má stejnou váhu jako slovo dospělého. Děti jsou vedeny k tomu, aby se nebály říci svou myšlenku a aby nečekaly na to, až jim někdo udělí slovo. Problém ovšem nastává ve škole, kde se takové dítě jeví jako nevychované a drzé.

Dětství a dospívání romských dětí končí založením vlastní rodiny. Říčan (1998, s. 108) považuje romské dětství za kratší. Mezi hlavní důvody patří jednak biologické procesy, časnější puberta a dřívejší zahájení sexuálního života, ale také zapojení dětí do života dospělých (do rozhovorů, rozhodování), a to již od raného dětství.

Při sledování života Romů jsem se přesvědčila, že romské děti tvoří součást veškerého dění v rodině. Není tedy výjimkou, když šestileté děti naprosto znají údaje týkající se nájmu, energie i výše sociálních dávek. Běžně tyto pojmy také používají. Stejně tak jsou děti přítomny i hádkám, které probíhají mezi rodiči a příbuznými.

1.2.3 Výchova dětí v romské rodině

Ševčíková konstatuje, že Romové neoddělují pojmy „učit se“ a „být vychován“. Dle romské tradice je dítě vychováváno především napodobou světa dospělých. Nelze však mluvit o cíleně zaměřené výchově. Obsah, množství či rychlost, kterou se dítě učí, *„záleží tedy výhradně na dětské schopnosti empatie, schopnosti aktivního napodobování a individuální potřebě sebeidentifikace s rodinnými vzory.“* (Ševčíková, 2003, s. 49-50).

Totéž potvrzuje i Demeter, který uvádí: *„Romské dítě se učí tím, že vidí a vnímá, co dělají druzí.“* (Demeter in Hübschmannová, 2002, s. 117).

Velkorodina (www.romove.radio.cz) umožňuje dítěti naučit se navazovat sociální vztahy, dítě se učí respektovat a napodobovat dospělé a plně se účastní dění v rodinném společenství. Jak uvádí Ševčíková (2003, s. 49-50), dítě se aktivně spolupodílí na řešení problémových situací v rodině a komunitě, čímž také získává respekt komunity a postavení v její sociální hierarchii.

Výchovný styl romské rodiny nejlépe vystihuje Rom Gejza Demeter, který tvrdí: *„Zatímco česká matka kojí děťátko podle toho, jak jí to předepíše lékař, přesně po třech nebo po čtyřech hodinách, romská matka mu dá napít, kdy má hlad. A kojí ho do dvou do tří let. Kluk už čutá mičudu, ale přijde se ještě k mámě posilovat...Dítě neustále někdo nosí, někdo si s ním hraje, někdo se ho dotýká, někdo na ně mluví, někdo mu zpívá, někdo s ním tancuje, a dítě v půlroce sedí, když je mu třičtvrtě roku, chodí, a v roce mluví. Nikdy není samo a cítí, že je milované. České dítě musí vstávat,*

když ho rodiče vysypou z postele, třebaže se mu chce ještě spát. Musí jít v přesnou hodinu, i když nemá hlad...České dítě musí jít tam, kam mu rodiče přikáží, i když se mu nechce. Romské dítě jí, když má hlad, vstává, když se probudí a jde spát, když je ospalé. Třeba o půlnoci. Nemusí být pořád ve střehu a napjaté, aby něco neudělalo špatně.“ (Demeter in Hübschmannová, 2002, s. 116-117).

Jako nevýhodu takového výchovného stylu uvádí Ševčíková (2003, s. 49-50) špatnou adaptabilitu dítěte v institucionalizovaném vzdělávání, které vyžaduje teoretické poznatky a disciplínu. Sekyt (in Šišková, 1998, s. 159) dodává, že děti jsou za výše popsanou výchovu v gádžovské společnosti kárány. Dítě ovšem nechápe důvod kárání, protože své chování považuje za zcela normální. Následkem tohoto jednání se cítí ukřivděno a tím se pro něj svět gádžů stává více nesrozumitelným, nepřátelským.

Mezi nejvýraznější specifika romské výchovy patří **negace individualismu**. Jak je uvedeno v Ševčíkové (2003, s. 50), zdůrazňování osobnosti, jejich zájmů či prosazování svých názorů či způsobů života se v romském společenství pokládá za nevídané. Tyto tendence jsou vnímány jako odvrácení se od romství. Rodina jako celek představuje nejvyšší hodnotu, člověk jako samotný jedinec nikoliv. U Romů se tedy neseťkáváme s osobními ambicemi, s profesním růstem. Touha vyniknout je jim cizí, proto je majorita vnímá jako nectižádostivé, nesebevědomé.

Romská rodina tedy nevychovává dítě k individualitě, což se ovšem odráží i na sebehodnocení dítěte. Dítě je vychováváno k tomu, že samo o sobě neznamena nic, jeho důležitost vyniká až v rámci rodiny. „*Rom pocituje svou hodnotu jako hodnotu své rodiny.*“ (Sekyt in Šišková, 1998, s. 162). Pomlouvat člena rodiny se chápe jako urážka. Pokud bychom chtěli dítě motivovat tužbami, aby „předčilo“ svého bratra, ve výsledku dítě demotivujeme, neboť „...*není úkolem dítěte být lepší než ten, kdo je jako lepší uznán rodinou.*“ (Tamtéž).

Demeter (in Hübschmannová, 2002, s. 117) jako důkaz negace individualismu udává i fakt, že české dítě je více zvyklé hrát si samo ve svém pokoji. U romských dětí tato skutečnost neplatí, protože zde jen minimum dětí vlastní svůj pokoj, což odpovídá také na otázku, proč romské dítě neustále setrvává v kontaktu s rodinnými příslušníky a je zvyklé si s nimi hrát. Nicméně už ve školce nastává

situace, kdy si české dítě chce hrát samo a odmítá sdílet hračky s ostatními. Romské dítě se znovu setkává se situací, které vůbec nerozumí.

Jak jsem již výše zmínila, dítě se od útlého věku podílí na řešení problémových situací a spolurozhoduje o rodinných otázkách. Pokládá tedy za přirozené řešit různé situace v rámci celku, rodiny, nikoliv samo za sebe.

Demeter dodává, že nikdo v rodině od jednotlivých členů ani neočekává, že by úkol či problém vyřešili sami. V takovém případě by daného člověka vnímali jako sobce. Jako problémová se tato výchova dle Demetera jeví už od počátku nástupu do školy. Ve škole se od dítěte požaduje, aby pracovalo samostatně, s nikým se neradilo, nikomu nenapovídalo. Dítě je tedy ve škole trestáno za něco, zač bylo doma chváleno a naopak je chváleno za něco, co by se doma „nelíbilo“.

Ve výchově se za velice stěžejní pokládá **sociální komunikace**. Romové disponují silně vyvinutým smyslem pro neverbální komunikaci a umění empatie. *„Romové se mezi sebou intuitivně dorozumívají pomocí obličejové mimiky, gestiky, haptiky, posturologie, kineziologie, proxemiky a dokáží mistrně číst z řeči očí a pohledů.“* (Ševčíková, 2003, s. 48-49).

Jak uvádí dále Ševčíková, komunikaci verbální považují Romové spíše za nepodstatnou. Nižší slovní zásoba či schopnost komunikovat verbálně je bohužel často zaměňována s nižší mentální vyspělostí.

Schopnost empatie doplňuje i vysoký podíl emocí, které způsobují *„nárazové afektové jednání Romů, projevující se vždy v krizových situacích.“* (Tamtéž). Krátké emoční prožitky, pro Romy typické, mají však velký smysl pro psychohygienu. *„Romové, jakožto etnikum, proto zpravidla neprocházejí psychickými krizemi, netrpí dlouhodobým stresem ani závažnými duševními poruchami.“* (Tamtéž).

Jak uvádí Šišková, emoce doprovází i jednání Romů. Pokud jedná Rom v afektu, není schopen nadhledu. Rom nedokáže předstírat chlad, klid. Impulzivita a nekontrolovatelná reakce patří ke každodenním projevům. *„Kdyby neuměl zaplakat, zakřičet a vynadat, nedokázal by, že mu na člověku či věci záleží. Nemínil tím v žádném případě ublížit.“* (Šišková in Frištenská, Víšek, 2002, s. 99).

Při jednání s Romy jsme často tímto chováním zaskočení a nevíme, jak na množství emocí, které doprovází silná gesta a často i zvýšený hlas, reagovat.

Jako inspiraci při jednání v takovýchto situacích můžeme využít rady jedné pražské romské asistentky, která říká: „*Roma či romskou maminku musíte nechat vykřičet, chvíličku se jen dívat a chláholivě popisovat její stav duše (v komunikaci hovoříme o parafrázování a zrcadlení pocitů) a pak si sedněte a věcně začněte řešit problém. Jejich emoce patří k jednání, buďte na to připraveni a nebojte se.*“ (Tamtéž, s. 100).

Za základ evropské výchovy považuje Sekyt (in Šišková, 1998, s. 160) tzv. „výchovu k odložení požitku“. V takovém typu výchovy je dítě často napomínáno slovy jako čokoládu smíš až po obědě, až si uklidíš pokoj, až si uděláš úkoly.

V romské rodině se ovšem setkáváme s opakem této výchovy, tedy s tzv. „**výchovou preferující požitek**“. Základ tohoto jevu ve výchově spatřujeme dle Ševčíkové (2003, s. 47-48) v nadřazení a uspokojení všech momentálních fyziologických či psychických potřeb u Romů. Díky této rovině jsou Romové schopni „žít naplno“ a povznést se nad každodenní starosti.

Sekyt dovednost odložit požitek vnímá jako základ kázně a sebekázně a domnívá se, že u Romů se díky tomu „*nepěstuje vůle a zhoršuje se možnost dosáhnout něčeho, co vyžaduje odříkání.*“ (Sekyt in Šišková, 1998, s. 160).

Sekyt zároveň však vysvětluje, že schopnost odložit požitek se vyskytuje především u lidí, kteří netrpí hladu a žijí neustále v dostatku. U Romů, kteří občas trpí nedostatkem, se pokládá za přirozené, že požitky neodkládají, neboť se snaží při první příležitosti naplnit svůj pocit blaha.

Zvnitřnění snu je ryze romský prvek mentality. Jak uvádí Ševčíková, Romové nerozlišují mezi představami, fikcí a realitou. „*Jsou schopni se velmi silně identifikovat se svou snovou představou, uvěřit jí a povýšit ji na realitu.*“ (Ševčíková, 2003, s. 48).

Sekyt (in Šišková, 1998, s. 159) vysvětluje, že když Rom mluví o své fantazii, o svém snu, nedává těmto slovům předznamenání „zdálo se mi“ jako „Nerom“. Rom a jeho víra v sen je majoritou vnímána jako lhavost či příznak duševní poruchy. Díky neznalosti tohoto prvku v romské mentalitě můžeme omylem romské dítě označit za lháře.

Dokonce i **prožívání času a prostoru** chápeme jiným způsobem než u „Neromů“. Sekyt konstatuje, že Evropan člení prostor na části, po částech ho popisuje. Rom ovšem vnímá prostor jako celek. „*Když se Roma zeptáte na cestu, nedokáže vám ji vysvětlit, neumí totiž prostor rozčlenit na části, které by vám dokázal popsat, ale dovede cíl vaší cesty najít a cíl své cesty dovede najít i tehdy, má-li informace zcela nedostatečné.*“ (Sekyt in Šišková, 1998, s. 161).

Čas, jak vysvětluje Ševčíková (2003, s. 46-47), Romové chápou pouze jako aktuálně prožívanou přítomnost. „*Zatímco my vzpomínáme, Romové si zpřítomňují minulost.*“ (Sekyt in Šišková, 1998, s. 160). Zpřítomněnou minulost prožívají přesně a se všemi emocemi, které událost provázely v minulosti.

Romové jsou dle Ševčíkové (2003, s. 46-47) schopni si díky této časové orientaci užívat každého okamžiku, být spontánní, solidární, aniž by mysleli na minulost či především na budoucnost. Tuto časovou orientaci však majorita vnímá spíše v negativním světle, a to jako nespolehlivost, nevytrvalost a absenci disciplíny.

1.2.4 Romská rodina dnes

I v dnešní době považujeme nadále za základ romského společenství rodinu. Zároveň ale např. Ševčíková hovoří o krizi romské rodiny, která je způsobena jak faktory vnitřními, tak vnějšími. „*Romové přejímají cizorodé sociální vzory majoritní společnosti, a to jednak jako důsledek neutuchajícího asimilačního tlaku ze strany majority (zejm. necitlivého a nepoučeného sestěhovávání či rozdělování romský rodin), ale také dobrovolně jako důsledek aktivního přejímání módních výstřelků, konzumního způsobu života majority a pohodlných životních zjednodušení.*“ (Ševčíková, 2003, s. 34).

Davidová (2004, s. 107) hovoří o romských rodinách tzv. nového typu, založených na rovnocenném vztahu muže a ženy. Říčan srovnává úroveň romských dětí v tradiční romské rodině a rodině nového typu a konstatuje, že pokud jde o stravování, pohodlí, lékařskou péči a vzdělání, jsou na tom děti v rodině nového typu mnohem lépe. O horší situaci mluvíme v souvislosti se vztahy v rodině. Děti podle něj žijí více mediálním tlakem než tradiční kulturou svého národa. Místo trávení volného času v přírodě, tráví romské dítě svůj čas na ulicích, „...*na nichž*

poznává gádžovský svět, ženoucí se bezohledně za konzumem, senzací a zhrubým prožitkem.“ (Říčan, 1998, s. 107).

Přeměnu tradiční romské rodiny v tzv. nový typ si uvědomuje i řada Romů. Např. Romka Margita Reiznerová vnímá změny, které nastaly v romské rodině takto: „...*Dnes bydlíme každý zvlášť. Každý má svůj byt. Máme k sobě daleko. Vzdálili jsme se jeden od druhého, ale i každý sám od sebe samého. Jsme obklopeni světem, který před nás na každém kroku staví jako hrdinu člověka bohatého, úspěšného, člověka, který má. Má auto, má perfektní oblek, má honosně zařízený byt. Ale nemá čas. Nemá čas, aby v klidu poseděl, pobesedoval s druhými, vyslechl je.*“ (Reiznerová in Hübschmannová, 2002, s. 47).

Rom Gustav Klempár vnímá situaci kolem romské rodiny obdobně: „*Dříve Romové drželi pospolu, žili pohromadě. Dnes není mezi Romy jednota...Já osobně bych byl rád, kdyby se Romové zase sjednotili. Abychom podporovali jeden druhého, jako jsme se vzájemně podporovali dříve. Chodili jsme k sobě na návštěvy, bylo veselo, vyprávěli jsme pohádky, mluvilo se o životě, byla legrace...Teď se člověk nemá od koho poučit, není si s kým promluvit o životě, co by se mělo a co je.*“ (Klempár, in Romano džaniben 1-2/2002. s. 10).

Ke zvláštním fenoménům romských rodin tzv. nového typu se řadí odkládání dětí do kojeneckých ústavů či dětských domovů. Říčan k tomu tématu dodává, že tradiční romské rodiny milovaly své děti a nikdy by nedopustily, aby byly umístěny do dětských domovů. „*Dnes se romské matky vzdávají svých dětí nápadně snadněji než gádžovky...*“ (Říčan, 1998, s. 107).

„*Za poslední generace romská rodina zeslábla...mladá romská matka nenaváže patřičný vztah ke svému dítěti a nechá je v porodnici. Dítě se dostane do dětského domova a získá stejný defekt atd. Jde o tzv. sociální – nikoli biologickou dědičnost.*“ (Tamtéž, s. 47).

Jako další fenomén rodin tzv. nového typu můžeme dle Říčana vnímat i násilí na dětech, které bývalo v tradiční romské rodině naprosto nevídané. Tento názor potvrzuje i Rom Demeter (in Hübschmannová, 2002, s. 119) a argumentuje tím, že Romové toto chování vidí u gádžů a také tak činí proto, že se Romům „bortí“ jejich tradiční svět, ve kterém se cítili dobře.

V romské rodině, jak jsem se při své praxi mohla setkat, stále přetrvává sourozenecká výchova. Denně jsem se stávala svědkem situací, kde řada našich uživatelů nemohla přijít do NZDM, protože hlídala sourozence či se starala o domácnost. Romské děti (především dívky) tráví svůj volný čas péčí o sourozence. Nebylo výjimkou, že přišla uživatelka s žádostí o pomoc s domácími úkoly, a po celou dobu doučování jí přitom seděl na klíně malý sourozenec. Jako zajímavost bych ráda zmínila fakt, že romským dívkách tato péče o sourozence nevádí, vnímají ji jako samozřejmost. Úloha chlapce či bratra, kterou sehrával v rodině v minulosti, přetrvává dodnes. Hlavní slovo spočívá na nejstarším bratrovi, který často zasahuje do výchovy v situacích, kdy je matka bezradná. Ze zkušenosti mohu říct, že se starší bratr neostýchá dítěti udělit výprask za nevhodné chování, přičemž ho sourozenci přijímají opravdu jako od vlastního otce.

Jak jsem již uvedla, povinnosti dívky v tradiční rodině a v dnešní rodině se poměrně neliší. S vymizením tradičních romských řemesel ovšem pozbyl význam úlohy chlapce. Dnešní chlapci se řemeslu od svého otce neučí, neboť se lze často setkat s tím, že otec ani žádné řemeslo nezastává. Svůj čas tedy neumí trávit rozumným způsobem, spíše jen postáváním na chodbách, chozením po městě. Samozřejmě ne všichni! Stále přetrvává, jak u chlapců tak dívek, silný vztah k hudbě, tanci a zpěvu, kterým dokáží aktivně trávit svůj volný čas.

Výchova dětí v rodině i se svými specifickými prvky zůstává ve své podstatě nepozměněna dodnes. Domnívám se, že pro pracovníka pracujícího s romskými dětmi je natolik rozdílná, že neznalost těchto zákonitostí ve výchově může často vyvolat řadu zbytečných konfliktů a nepochopení. Nicméně člověk se zřejmě nikdy neubrání srovnání své výchovy s výchovou romských dětí. Jednoznačně z pohledu pracovníka vyžaduje pochopení romské výchovy dávku tolerance. Sama jsem se dlouho vyrovnávala s tím, že děti mohou opravdu mluvit, kdy chtějí, nečekají na vyzvání, běžně skákají do řeči. Při konfliktech nehledí na to, zda mluví s dospělým či nikoliv. Za svou pravdu a za své „vyslyšení“ se dokáží dlouze hádat, nebrání se zvýšit hlas ani na dospělého. Nenechat se na tuto komunikační vlnu strhnout představuje pro pracovníka velmi obtížný úkol.

Dovoluji si tvrdit, že dnešní romské děti vyrůstají v materiálně méně podnětném prostředí než děti gádžovské. Po citové stránce je toto prostředí ovšem

nesrovnatelně plnější než neromské. Tvrzení, že romské děti citově strádají, pokládám za nesmyslné. Schopnost empatie se u romských dětí projevuje dennodenně. Dokáží z mimiky, gest, z držení těla vycítit, jak se člověk cítí a navíc se ho nebojí zeptat. Běžně mluví o svých pocitech a umí se zeptat na pocity druhého. Když chtějí, tak pláčou, a za slzy se rozhodně nestydí.

1.3. Romské dítě ve vzdělávání

Školní vzdělávání nepředstavuje pro Romy hodnotu, kterou by uznávali. Gádžovskému vzdělání připisují dodnes malý či žádný význam. Romové si spíše než vzdělání přejí být moudří. Moudrost (www.romove.radio.cz) se předávala vyprávěním o zkušenostech starších, pohádkami, mýty, příslovími, vtipy a hádankami.

Negativní vztah Romů ke vzdělávání pochází již z minulosti, kdy podle Říčana (1998, s. 113) v době kočování ani v dobách pozdějších, např. v komunismu, po Romech nebylo vzdělání vyžadováno a Romové sami věděli, že k zajištění rodiny institucionalizované vzdělávání ani nepotřebují.

Dle Ševčíkové (2003, s. 116-117) pro většinu Romů škola představuje nástroj majority, k jehož hlavním cílům patří asimilační tlak a násilná převýchova.

Je důležité se uvědomit, že romský žák vlastní jiné vzdělávací předpoklady než žák neromský. Říčan (1998, s. 115) uvádí jako velmi závažný handicap, který vede ke školní neúspěšnosti, nevyhovující bydlení a životosprávě. Dítě tráví svůj čas v přeplněných místnostech lidmi, mívá nepravidelnou stravu i spánek. To vše se podílí na zhoršení duševní kondice. Jako další problém můžeme zmínit absenci romských dětí v mateřských školách. Dítě se až ve škole setkává s knihou, pastelkami, stavebnicí, kvízy apod.

Školní socializace romských dětí je v porovnání se socializací neromských dle Schmerze (in Kolektiv autorů, 2000, s. 27) ovlivňována životním stylem, nedostatečným platem rodičů, špatným ošacením, nevhodnou stravou, nízkým vzděláním rodičů a nedostatečnou soutěživostí.

Souhrnně lze říci, že školní neúspěšnost romských dětí je daná „...sociokulturními bariérami a mentálními specifiky samotných Romů, a jednak

objektivní nepřipraveností učitelů, resp. celého školního prostředí, pro práci s minoritami vůbec.“ (Ševčíková, 2003, s. 116-117).

Dle Dědiče se nástupem do první třídy dítě setkává se zcela novým prostředím, které v jeho hlavě vede k naprostému chaosu. Dítě zaujímá v rámci třídy specifické postavení. *„Nevyskytuje se situace, aby splynulo s kolektivem třídy zcela samozřejmě, automaticky, normálně.*“ (Dědič in Balvín, 2004, s. 30).

Již v první třídě se romské dítě setkává s neznalostí jazyka, lze dokonce hovořit o verbálním šoku. Problematiku jazykové bariéry vnímám jako závažné téma, proto se mu hodlám zvláště věnovat v kapitole 1.3.1 Jazyková bariéra - romština.

Podmínku úspěšnosti romského žáka ve škole spatřuje Heřmanová a Kovaříková (in Kolektiv autorů, 2000, s. 47) v zaujetí pozitivního přístupu ke škole, ke vzdělávání. K tomu je ovšem potřeba vytvořit podmínky tak, aby se Romové mohli vzdělávat a zároveň se chtěli vzdělávat.

Ševčíková (2003, s. 115) vnímá zvyšování vzdělanostní úrovně romského etnika za možné jen za předpokladu akceptování romských sociokulturních odlišností.

Hlavní roli při úspěšnosti romských dětí ve škole hraje učitel. Jeho podstatný úkol dle Dědiče spočívá ve vytvoření citového vztahu romského dítěte ke školnímu prostředí. Lze toho dosáhnout tím, že si dítě oblíbí svého učitele. Tato citová vazba tvoří základ pozitivního vztahu žáka ke škole a je považována za jediný způsob, jak omezit velké absence a záškoláctví.

Stejně tak záleží na dovednostech učitele a na tom, zda dokáže ovlivnit rasistické mínění třídy, jež bylo utvořeno názory majoritních rodičů. Bohužel *„rodičů, kteří jsou v současnosti schopni uvědoměle vychovávat své děti ke kladnému postoji k cikánskému dítěti, není mnoho. Právě tak není mnoho cikánských rodin, které aktivizují své děti ke kladnému vztahu ke společnosti.*“ (Dědič in Balvín, 2005, s. 30).

„...Je nutno si otevřeně přiznat, že v drtivé většině nejsou pedagogičtí pracovníci na romskou komunitu profesně vybavení...a místo aktivní snahy o navázání trvalejší citové vazby mezi žákem a učitelem převládá tendence natírání romských dětí nabílo.“ (Balvín, 2004, s. 39).

Sami romští rodiče tvrdí, že učitelé nerozumí problémům, se kterými se romské děti doma potýkají. Mezi důvody záškoláctví patří např. i takové situace, kdy romské dítě nejde do školy, protože nemá svačinu, rozpadly se mu boty a jiné nemá nebo půjčilo bundu svému sourozenci. Romové necítí pochopení ze strany učitelů a vědí, že tyto důvody absence by u učitelů neobstály. Z tohoto důvodu jsou absence dětí často lživě omlouvány opakovanou nemocí.

Jako jednu z častých chyb pedagogů vnímá Sekyt (in Šišková, 1998, s. 156) i předpoklad, že romské dítě se od českého neliší, jen je poněkud zaostalé.

Dle mého názoru by se otázkou vzdělávání romských žáků měli zabývat učitelé již při přípravě na své povolání. Záleží pouze na nich, zda dokáží pro žáka vytvořit zajímavé vyučování, které bude jejich mentalitu respektovat natolik, že se samo dítě bude cítit ve škole jako doma. Věřím, že vztah Romů ke vzdělávání míří k lepšímu, byť miniaturními krůčky. Doučování a školní přípravou se zabývá řada organizací pracujících s Romy a romské děti o tuto službu zájem projevují. Dnešní děti dosahují vyššího vzdělání než jejich rodiče. Dokončují základní školy, řada z nich se vyučí. Romové toto dosažené vzdělání vnímají jako vrchol, rodiče jsou na své děti řádně pyšní, mají pocit, že splnili očekávání a podmínky, které nastavila majorita. Naše společnost ale jejich vzdělání považuje stále za minimální. Považuji za důležitou skutečnost, aby sami Romové uvěřili, že každé vzdělání, i vzdělání předškolní, hraje důležitou roli při školní úspěšnosti. Romové potřebují uvěřit, že vzdělání jim bude v životě ku prospěchu především při hledání práce, a musí doufat, že díky jejich kvalifikaci nenastanou případy diskriminace na trhu práce.

1.3.1 Jazyková bariéra – romština

„Romové mají vlastní jazyk – romštinu. Její základ je tvořen staroindickými jazyky a romština tak dodnes přesvědčivě odkazuje na část světa, odkud Romové pocházejí.“ (Frištsenská, Víšek, 2002, s. 15).

Ševčíková (2003, s. 25) konstatuje, že romština (romaňi čhib) je dnes uznávána jako samostatný jazyk, který s sebou nese ovšem značnou variabilitu, ať regionálně či rodově. V Evropě je popsáno kolem šedesáti romských dialektů, v České republice se pak vedle spisovné romštiny používá osm subetnicky členěných variant romštiny.

Velká skupina romistů se shoduje, že „romština je v českém prostředí stále více vytlačována jako mateřský jazyk a nahrazována nezvládnutou, pojmově chudou a špatně strukturovanou češtinou.“ (Žlnayová in Říčan, 1995, s. 41).

Ševčíková (2003, s. 15) uvádí, že Romská populace v dnešní době používá romštinu pouze pasivně a nejčastěji v podobě nespisovné romštiny, tj. romský etnolekt češtiny. Romský etnolekt češtiny vysvětluje Hübschmannová (2002, s. 71) jako neustálenou formu nevlastního jazyka, který obsahuje směsici slov z romštiny i češtiny. Používá romskou výslovnost českých slov a romské gramatické tvary.

Jazykový vývoj romského dítěte je od útlého dětství znevýhodněn výchovou, při které začíná romské dítě později mluvit. Tento jev Sekyt (in Šišková, 1998, s. 158) vysvětluje tím, že matka dítěti rozumí i beze slov, zná jeho mimiku, pantomimiku, s dítětem má telepatickou vazbu. Vztah s dítětem je plný dotyků, pohazení, které slouží ke komunikaci.

Za výraznější a ohrožující při jazykové výchově dítěte ovšem považujeme fakt, že „romští rodiče začali hromadně na své děti mluvit česky, aby jim cikánština nedělala ve škole potíže. Jenomže jaká to byla čeština?...Češtinu pochytili Romové na ulici, v práci, v sousedství od Čechů, kteří byli ochotní se s nimi bavit...Význam mnoha českých výrazů spíše tušili, než aby mu plně rozuměli...Tuto češtinu se pak od nich učily jejich děti...“ (Hübschmannová, 2002, s. 72).

Dle Říčana (1998, s. 42) jsou jazykově nejhůře vybaveny právě ty děti, jejichž rodiče doma nemluví romsky, ale česky, přičemž znalosti českého jazyka jsou problematické do té míry, že dítěti zcela chybí mateřský jazyk a vzniká u něj tzv. jazykové vakuum. Podle téhož autora dítě nedostává možnost ukotvit jazyk, který by mu zprostředkoval danou kulturu. Výsledkem není vakuum jen jazykové, ale i kulturní, mravní, duchovní.

Kamiš (in Balvín, 1996, s. 28) uvádí, že vstup do první třídy základní školy představuje pro řadu dětí verbální šok. Ve škole přicházejí žáci do styku se spisovnou češtinou, se kterou se dosud v prostředí domácnosti nesetkali.

Rom Štefan Mika hovoří o svých prožitcích po nástupu do školy takto: „...poprvé v životě jsem poznal, co je to být odstrčený. Poznal jsem, že jsem něco jiného než ostatní. Poznal jsem, co je to být nešťastný. Na prvním místě jsem vůbec nerozuměl, o čem je řeč. Rodiče s námi mluvili romsky i česky. Já myslel,

že česky umím. Jenomže ta mamincina čeština byla úplně jiná než čeština učitelky! Rozuměl jsem polovinu z toho, co učitelka říkala... “. (Štefan Mika in Balvín, 2004, s. 45-46).

Jak jsem již výše uvedla, romština v posledních letech upadá. Není se čemu divit, několik generací denně slyšelo, že romština je k ničemu a pokud se Romové chtějí civilizovat, musí mluvit česky. Je známo spoustu romistů, kteří se intenzivně snaží oživit romský jazyk či zavést výuku romského jazyka do základních škol, kde se vykytuje velký počet romských žáků. Ze své praxe mohu potvrdit, že dnešní romské děti se cítí být Romy, a to velmi silně. Romipen, tedy romství, pro ně hraje stále významnou roli. Ovšem ve skutečnosti zvládají romsky jen pár slov, přičemž řada z nich patří k vulgárním a část představuje jen opakující se fráze. Stejně tak mohu z praxe potvrdit fakt, že *„mívá dnes romština často funkci argotu, tj. tajné řeči.“* (Balabánová in Říčan, 2000, s. 42).

Romové a jejich etnolekt češtiny vnímá majorita posměšně, často je jejich mluva napodobována v anekdotách. Pokud se ale někdo z majority bude učit anglicky či jakémukoliv jinému jazyku, při mluvení se přirozeně toleruje, že jedinec nemluví s přesným akcentem a frázováním, neboť mu to „není vlastní“. Kdyby byl jedinec posměšně napodobován, jistě by se velice zastyděl. Majoritní společnost si ovšem tuto propojenost neuvědomuje.

2 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Ve druhé kapitole se věnuji vzniku a vývoji nízkoprahových zařízení pro děti a mládež (dále jen NZDM). Charakterizuji NZDM z hlediska ukotvení služby v legislativě. Zabývám se posláním, cíly a cílovou skupinou NZDM. Část kapitoly se věnuje i principu nízkoprahovosti, který je právě pro NZDM specifický. V závěru kapitoly popisuji služby, které NZDM nabízí. Cílem kapitoly je podat ucelený přehled o charakteru a fungování NZDM.

2.1 Historie vzniku nízkoprahových zařízení v České republice

Od roku 1992 se v oblasti sociální práce přesouvá pozornost na sociální prevenci. Jak uvádí Bednářová (2001, s. 19), změna pochází z mínění, že lepší a levnější je sociálně patologickým jevům předcházet, než napravovat vzniklé škody. V souvislosti s tím, se začíná prosazovat myšlenka, aby sociální pracovníci opustili své kanceláře a vydali se za svými uživateli do míst, kde tráví svůj volný čas (ulice, park, hospoda). Uživatelé pohybující se v terénu nutně potřebují sociální pomoc, neboť žijí rizikovým způsobem života a sami pomoc vyhledat nechtějí či neumí.

Čechlovský a Racek (2007, s. 303) konstatují, že na základě usnesení vlády č. 341/94 k Programu sociální prevence a prevence kriminality, byla od roku 1994 zavedena nová funkce sociálního pracovníka, nazvaná sociální asistent.

„Sociální asistent je specializovaný sociální pracovník, který vyhledává, kontaktuje a pracuje s cílovými skupinami v jejich přirozeném časoprostoru, tzn. v těch místech a denních, večerních, případně nočních dobách, kde a kdy se tyto skupiny scházejí.“ (Bednářová, Pelech, 1999, s. 20-21).

Čechlovský a Racek (2007, s. 303) vymezují cílovou skupinu sociálního asistenta jako děti a mladistvé žijící rizikovým způsobem života a trávící většinu volného času na ulici. Jejich chování vykazuje asociální či antisociální prvky.

Streetwork se podle Bednářové (2001, s. 20-21) začíná nejprve rozvíjet na úrovni státní správy a samosprávy. Později je zaváděn i v nestátních organizacích, především při práci s drogově závislými, prostitutkami či bezdomovci. Mezi první

nestátní organizace, které zavedly funkci streetworkera, patřil např. Sananim, Drop in či Proxima sociale.

„Postupem času si lidi začínající pracovat na ulici začali budovat svoje zázemí a centra a stěhovat se z ulic právě do nich, práce na ulici začala být stále více svázána s prací v centrech,...“. (Čechlovský, in Éthum 40/2004. s. 72).

Prozatím však neexistuje žádné ucelené odborné vzdělávání a nikdo tedy neví, jak správně streetwork provádět. Za klíčové lze považovat navázání spolupráce se Saskou sociální akademií. *„...Vznikla trojstranná spolupráce Ministerstva práce a sociálních věcí v Praze, Saské sociální akademie v Chemitz a Sociálně – právního institutu v Mostě, která vyústila v koncipování šestiletého vzdělávání.“* (Pelech, in Éthum 30/2001. s. 54)

Čechlovský (www.streetwork.cz) doplňuje, že Saská sociální akademie nejenže koncipovala ucelené vzdělávání pro sociální asistenty v problematice streetwork, ale díky zkušenostem z exkurzí do center mládeže v Sasku, se začala od roku 1995 i u nás budovat zázemí, kam se svými uživateli mohli sociální asistenti přicházet. Jedná se o první „nízkoprahová centra pro děti a mládež“. V té době vznikají kluby například v Klatovech, Hradci Králové, Jablonci nad Nisou, Karlových Varech, Plzni nebo Českých Budějovicích.

Za další významný moment, který ovlivnil rozvoj v oblasti NZDM, považuje Čechlovský a Racek přímé grantové programy nadací. Například program Děti ulice Nadace Open Society Fund Praha, program Gabriel Nadace Rozvoje občanské společnosti, Fond mládeže Levi Strauss & Co Nadace Via, Nadace České spořitelny – Nadace via či Nadace Vodafone ČR program VPOHO. Na konci devadesátých let díky finanční podpoře těchto programů, vzniká řada dalších zařízení pro děti a mládež.

Podle Čechlovského a Racka je jedním z posledních významných kroků v historii nízkoprahových zařízení založení pracovní skupiny NZDM v rámci České asociace streetwork (dále jen ČAS). *„Jejím cílem bylo vytvořit platformu pro odborný dialog na všech úrovních, zastřešovat supervizi, rozpracovávat metodiku streetwork, ale také rozvíjet vzdělávání a výměnu informací, atd.“* (Čechlovský, Racek, 2007, s. 305).

Postupem času se v rámci ČAS začíná řešit otázka NZDM, především „*potřeba sebedefinování se jako nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, vymezení se od ostatních činností s dětmi a mládeží a stanovení měřítek kvality.*“ (Tamtéž).

Vytvořená pracovní skupina složená z pracovníků NZDM z celé ČR si dala za úkol, vytvořit standardy nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. V souvislosti s touto aktivitou vznikají další činnosti, např. projekt Rozvojových auditů NZDM, definování pojmu „nízkoprahovost“, vzdělávací program Gabriel či prosazení nízkoprahových programů pro děti a mládež do typologie sociálních služeb MPSV. Zanedlouho se začala „*zařízení profesionalizovat, zkvalitňovat svoji práci, zvyšovat odbornou úroveň svých pracovníků i poskytovaných služeb.*“ (Tamtéž).

2.2 Charakteristika NZDM

Zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách řadí NZDM mezi služby sociální prevence. Služby sociální prevence jsou podle § 53 definovány takto: „*Služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou jím ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky, způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.*“ (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, § 53).

§ 62 téhož zákona definuje NZDM jako zařízení, která: „*poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně.*“ (Tamtéž).

Pro srovnání uvádím i definici NZDM od České asociace streetwork, která říká: „*Služba je určena dětem a mládeži, které se ocitly v obtížné životní situaci*

nebo jsou jí ohroženy a které nevyhledávají standardní formy institucionalizované pomoci a péče. Jde o navázání a udržování kontaktu, poskytování informací, odbornou pomoc, podporu a vytváření podmínek pro sociální začlenění a pozitivní změnu ve způsobu života. Jedná se o ambulantní, případně terénní formu sociální služby nízkoprahového charakteru. Cílem je umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky, aby v případě zájmu mohly řešit svoji nepříznivou sociální situaci.“ (ČAS, 2008, s. 5).

2.3 Poslání NZDM

Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ukládá poskytovatelům sociálních služeb povinnost, mít písemně definované a zveřejněné poslání.

Matoušek (2008, s. 144) posláním rozumí vyjádření smyslu existence organizace. Jedná se o tvrzení, které říká, proč organizace existuje.

ČAS formuluje poslání takto: *„Posláním NZDM je usilovat o sociální začlenění a pozitivní změnu v životním způsobu dětí a mládeže, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci, poskytovat informace, odbornou pomoc, podporu, a předcházet tak jejich sociálnímu vyloučení.“ (ČAS, 2008, s. 3).*

Konkrétní poslání si volí samo zařízení. Následující NZDM si s posláním poradila takto:

Posláním NZDM TULiP Uherské Hradiště (www.klubtulip.cz) je vytvářet a nabízet mladým lidem bezpečný prostor, kde mohou trávit volný čas a seberealizovat se v různých volnočasových aktivitách. Doprovázet je obdobím dospívání a poskytovat pomoc a podporu v obtížných životních situacích prostřednictvím odpovídajících sociálních služeb.

Posláním NZDM Frýdlant n.O. (www.filadelfie.cz) je vytvářet pro děti a dospívající z Frýdlantu n.O. podmínky a prostor, v němž by našli motivaci žít zdravým způsobem života, současně jim pomáhat zvládat obtížné životní situace, podporovat je v aktivním a přínosném trávení volného času, společně s nimi hledat cesty vedoucí ke zkvalitnění jejich života.

Posláním nízkoprahového klubu Autobus a Terénního programu (www.nzdmautobus.net) je podporovat zdravý rozvoj dětí a dospívajících z Běchovic a okolí, kteří se ocitají nebo mohou ocitnout v obtížné životní situaci. Nabízíme možnost poradit se, aktivně a podnětně trávit čas s vrstevníky v bezpečném prostředí a předcházet tak rizikovému chování.

Nízkoprahový Klub Kryt (www.kryt.cz) poskytuje bezpečné zázemí, podporu a odbornou pomoc mladým lidem z Frenštátska. Pracovníci klubu tu jsou, aby mladým lidem naslouchali a společně hledali cestu v situacích, které přinášejí život dospívajícího člověka.

2.4 Cíle NZDM

Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ukládá poskytovatelům sociálních služeb povinnost, mít písemně definované a zveřejněné cíle sociální služby.

ČAS vnímá jako základní cíl NZDM „...*kontaktovat a udržovat kontakt s jednotlivci a skupinami, kteří nevyužívají nebo nechtějí využívat běžných služeb a nabídek regionu (sociálních, vzdělávacích, volnočasových). Na základě individuálního přístupu k jejich potřebám podporovat jejich samostatný rozvoj a pomáhat k soběstačnosti a svéprávnosti – činit dospívající kompetentními. Dalším významným cílem je snížení škod, které si může cílová skupina rizikovým chováním a jednáním způsobit...*“ (Racek a Herzog, 2007, s. 323).

Herzog (2003, s. 77) uvádí dělení cílů NZDM následovně:

- 1) Pomoc při překonání životních problémů dětí a mládeže a zvyšování jejich sociálních dovedností, ochrana jejich práv.
- 2) Aktivizace cílové skupiny pro smysluplné trávení volného času a poskytnutí podmínek pro takovéto trávení volného času. (Uživatel sám tyto aktivity plánuje a organizuje, pracovník mu pouze asistuje).
- 3) Předcházení/zabránění/omezení/ sociálně patologických jevů páchaných cílovou skupinou nebo na cílové skupině.

V rámci naplňování tohoto cíle stanovuje dílčí cíle:

- Předcházet negativním jevům.

- Zabránit negativním jevům.
- Omezit, tedy snížit rozsah konaných negativních jevů.

Konkrétní cíle služby si stanovuje samo zařízení. Při jejich tvorbě je nutné vycházet z vymezené cílové skupiny a z potřeb uživatelů. Dále mohou brát zařízení v potaz své možnosti časové, prostorové či kvalifikaci svých pracovníků. Jak si s vymezením cílů služby poradila mnou vybraná NZDM?

NZDM TULiP (www.klubtulip.cz) si stanovilo za své cíle: Zlepšení kvality života mladých lidí z regionu uherskohradištsko. Podpora při zvládnutí obtížných životních situací, minimalizace sociálních rizik vyplývajících z konfliktních společenských situací, životního způsobu a rizikového chování. Zvýšení sociálních schopností a dovedností k řešení vlastní nepříznivé situace. Podpora sociálního začlenění do skupiny vrstevníků i do společnosti, včetně zapojení do dění místní komunity. Zabezpečit nezbytnou psychickou, fyzickou, právní a sociální ochranu pobytu v zařízení a podmínky pro realizaci osobních aktivit, poskytování sociální služby dle principů nízkoprahovosti (TULIP) .

Klub Kryt (www.kryt.cz) si stanovil za své cíle: Vytvářet bezpečné prostředí pro poskytování sociálních služeb mladým lidem - bezpečí. Nasloucháním a spolubytím utvářet vztah důvěry – kontakt. Motivovat k zodpovědnému přístupu k životu, předcházet společensko nežádoucím jevům – zodpovědnost. Motivovat a podporovat mladé lidi k pozitivní změně v životě – změna. Vést ke vzájemnému porozumění, úctě a toleranci – hodnoty.

2.5 Nízkoprahovost

S pojmem „nízkoprahovost“ se lze poprvé setkat v letech 1995, neboť v této době je jako základní kritérium pro fungování NZDM stanovena „*dostupnost, tzv. minimum překážek a omezení pro vstup a pobyt.*“ (Racek, Herzog, 2007, s. 319). Přirovnáním dostupnosti se stává právě nízkoprahovost, ve smyslu nízký vstupní práh. Termín „nízký práh“ je symbolem „odstraňování bariér“, které by mohly vést k zabránění, k znemožnění vstupu uživatele do zařízení.

Podle ČAS (2008, s. 18) těmito bariérami jsou bariéry:

Prostorové - zařízení i prostor pro vstup do zařízení je umístěn tak, aby co nejlépe vyhovoval uživatelům. Tzn. zařízení je v dosahu MHD, odděleně od institucí, které by uživatele mohli odrazovat např. Policie, škola.

Časové - provozní doba odpovídá potřebám uživatelů, je stabilní.

Finanční - většina služeb NZDM je bezplatná, uživatel se podílí pouze symbolickou částkou např. na kulturních akcích.

Psychologické – služba uživatele neodrazuje od vstupu (vzhledem zařízením, vybavením, chováním pracovníků). Klient má pocit, že se nachází v bezpečném prostoru.

Nízkoprahovostí lze také rozumět fakt, že služba je určena všem zájemcům o službu z cílové skupiny „*bez ohledu na původ, náboženské vyznání, politickou orientaci, sociální postavení, rasu, sexuální orientaci či pohlaví. Součástí služby není podsouvání ideologie nebo náboženského přesvědčení. Součástí služby není spoluúčast na rituálu.*“ (ČAS, 2008, s. 18).

Nízkoprahovost jak ji chápe Staníček, „...*je o reálné dostupnosti. Každý program, každé centrum musí ve své lokalitě, komunitě, tj. ve své sociální realitě vědět, co určuje tu skutečnou dostupnost.*“ (Staníček, 2002, s. 16).

Princip nízkoprahovosti lze dle ČAS (2008, s. 5) shrnout v následujících bodech:

- Zařízení vytváří prostředí, které je svým charakterem a umístěním blízké přirozenému prostředí cílové skupiny.
- Pro omezení přístupu uživatele ke službě není pasivita či názorová odlišnost.
- Uživatel má možnost zůstat v anonymitě. Dokumentace obsahující osobní údaje uživatele musí být vedena se souhlasem uživatele a s možností uživatele do ní nahlížet.
- Pro užívání není podmínkou členství ani jiná forma registrace. Uživatel má právo přijít i odejít ze zařízení podle svého uvážení. Uživatel nemá povinnost zapojit se do nabízených činností.
- Služby sociálního charakteru jsou poskytovány bezplatně.
- Provozní doba služby odpovídá potřebám uživatele. Zároveň je provozní doba stabilní a nedochází k jejím náhlým výpadkům.

- Službu může využít kdokoliv z cílové skupiny, pokud svým chováním a jednáním neomezuje a neohrožuje sám sebe, ostatní uživatele, pracovníky či efektivitu služby.

Kromě principu nízkoprahovosti, se NZDM řídí dalšími principy, nebo-li zásadami. Konkrétní podobu zásad si stanovuje samo zařízení a pracovníci v přímé péči se jimi musí řídit. Poskytovateli udává Vyhláška č. 505/2006 Sb. povinnost, mít zásady písemně definované a zveřejněné.

Mezi **všeobecné zásady** podle ČAS (2008, s. 17-18) patří:

Dodržování práv uživatelů – zařízení klade důraz na vytváření podmínek, v nichž uživatelé služeb mohou naplňovat svá práva.

Respektování volby uživatele – uživatelé mají možnost svobodně se rozhodovat.

Individualizace podpory – služby jsou „šity na míru“ jednotlivých uživatelů.

Zaměření na celek – na situaci uživatele se pohlíží v souvislostech.

Flexibilita – režim služby i způsoby práce pracovníků se přizpůsobují potřebám uživatelů.

2.6 Cílová skupina

Vymezení cílové skupiny je nezbytnou podmínkou každé sociální služby. Definování cílové skupiny pomáhá zařízením jasně stanovit, kdo jejich uživatelem je či není.

Dle Svobody prochází člověk mezi dětstvím a dospělostí různými procesy, které na jedince samotného kladou velké požadavky. Podle toho, jak se mladý člověk k těmto požadavkům postaví, rozlišujeme dvě skupiny mladých – ty, které tyto požadavky přijaly jako výzvu a ty, kteří zátěž nezvládly. U druhé skupiny lze sledovat „tzv. *moratorium identity spojené s hodnotovým chaosem, manipulovatelností, rezignací na život moratorium dospělosti.*“ (Svoboda, 2007, s. 58). Způsob života, jaký mladí lidé vedli, okolí vnímalo jako ohrožující a tudíž společnost mládež začala negativně označovat nálepkou „neorganizovaná mládež“. V dnešní době se od tohoto termínu upouští.

K správnému pochopení cílové skupiny NZDM lze využít členění podle Racka a Herzoga (2007, s. 322), podle nichž jsou cílovou skupinou NZDM děti a mládež, které:

1) Zažívají nepříznivé sociální situace:

- Konfliktní společenské situace – situace, které jsou v rozporu se společenskými, právními a kulturními normami. Např. šikana, drobná kriminalita, vandalismus, záškoláctví, útoky z domova, zneužívání návykových látek, rasismus.
- Obtížné životní události – situace, v nichž se člověk těžko orientuje a které jsou obtížně řešitelné vlastními silami. Např. pohlavní zneužívání, domácí násilí, těhotenství u dospívající dívky, partnerské problémy, selhávání ve škole či v zaměstnání.
- Omezující životní podmínky – život v prostředí, které způsobuje omezení psychosociálních dovedností, především v nepříznivém rodinném a sociálním. Např. absence zájmů, neschopnost navázání vztahů, neschopnost adaptace, pocit zneschopnění a odcizení.

V pojmosloví ČAS (2008, s. 4) lze najít členění cílové skupiny na děti a mládež, které:

2) Jsou ve věkových skupinách:

- Od 6 do 12 let.
- Od 13 do 18 let.
- Od 19 do 26 let.

3) Žijí nebo se pohybují v konkrétní lokalitě, kterou lze vymezit:

- Sociálně.
- Geograficky.

4) Vztahují se k nim další (doplňkové) charakteristiky:

- Nemohou nebo nechtějí se zapojit do standardních volnočasových aktivit.
- Vyhýbají se standardním formám institucionalizované pomoci a péče.
- Dávají přednost neproduktivnímu trávení volného času.
- Dávají přednost trávení času mimo rodinu či jinou sociální skupinu.
- Mají životní styl, díky kterému se dostávají do konfliktů, který je ohrožující pro ně samotné nebo jejich okolí.

- Nepřicházejí s jasnou zakázkou nebo ji nedovedou či nechtějí definovat tak, jak to vyžadují jiné typy služeb.

Jak uvádí Herzog (2003, s. 80), každé NZDM si definuje svoji cílovou skupinu s ohledem na potřeby dané lokality, zakázku, kterou plní vůči svému donátorovi a dle zaměřenosti vlastní nabídky.

Staniček, Srový a Herzog (2007, s. 92) nabízí čtyři základní úrovně, které by mohly pomoci NZDM cílovou skupinu definovat:

Abstraktní (všeobecná, ideální) cílová skupina - motto, poslání organizace. Úroveň, díky které můžeme dát veřejnosti jasnou informaci o tom, pro koho jsme. Např. ohrožené děti a mládež.

Obecná cílová skupina - cílová skupina na této úrovni je dána základní koncepcí organizace. Zařízení jasně stanovuje, kdo může být a kdo nemůže být klientem zařízení. Např. děvčata ve věku od 6 do 12 let.

Konkrétní cílová skupina - cílová skupina dána aktuálním zadáním, např. projektem. Zařízení jasně deklaruje, s kým pracuje. Např. romské dívky ve věku 17 – 18 let bez profesní přípravy, ohrožené vyloučením z trhu práce, nezaměstnané déle než 6 měsíců.

Pracovní cílová skupina - sestavení modelu typického klienta.

2.7 Obsah služby

§ 27 Vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, zahrnuje poskytování sociálních služeb v NZDM do následujících činností:

1) **Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti:**

- zajištění podmínek pro společensky přijatelné volnočasové aktivity,
- pracovní výchovná činnost s dětmi,
- nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností,
- zajištění podmínek pro přiměřené vzdělávání.

2) **Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím:** aktivity umožňující lepší orientaci ve vztazích odehrávajících se ve společenském prostředí.

3) **Sociálně terapeutické činnosti:** socioterapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob.

4) **Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:**

- pomoc při vyřizování běžných záležitostí,
- pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob.

Pro jednotné statistiky a výkaznictví stanovila ČAS (2007, s. 326-327) následující rozčlenění:

1) **Pobyt v zařízení/poskytnutí prostoru:** Uživateli je poskytováno teplo, světlo, místo k sezení a odpočinku, základní zázemí, sociální zařízení a především bezpečný prostor. Klient pokud nechce, nemusí se zapojovat do nabízených činností, je však těmito činnostmi oslovován.

2) **Sociální služby:**

- Kontaktní práce: Specifický druh kontaktu s klientem, zaměřený na vytvoření vzájemné důvěry a podmínek, potřebných pro rozvíjení kontaktu a poskytování dalších služeb.
- Situační intervence: Pracovník poskytuje uživatelům zpětnou vazbu k aktuálnímu chování či situaci. Tyto situace využívá pro výchovný efekt.
- Informační servis klientovi: Poskytování specifických informací, které jsou prováděny ústní či písemnou formou (leták, vizitka). Např. informace o škole, vztazích, nebezpečí na internetu, rizika užívání návykových látkách.
- Poradenství: Forma rozhovoru probíhající v kontaktní místnosti. Obsahuje vyhodnocení situace, nabídku rady, informací a řešení vedoucích k odstranění obtíží. Týká se např. rodiny, sexu, školy.
- Krizová intervence/pomoc v krizi: Řešení krizové situace klienta spojené s výraznými negativními emocemi. Např. úmrtí, rozvod rodičů, znásilnění, rozchod s partnerem. Pracovník bez kvalifikace pro krizovou

intervenci poskytuje pouze pomoc v krizi rozsahu akutní intervence s odkázáním (doprovodem) k odborníkovi.

- Zprostředkování dalších služeb (doprovod): Fyzický doprovod do zařízení a asistence při jednání v těchto zařízeních.
- Kontakt s institucemi ve prospěch klienta: Kontaktování instituce prostřednictvím mailu, telefonátu, osobního setkání. Kontakt probíhá se souhlasem uživatele a nejlépe za jeho přítomnosti. (např. kontakt s poradnou pro ženy a dívky, s lékařem, s poradnou pro odvykání kouření, se školou, s pedagogicko psychologickou poradnou).
- Případová práce: Dlouhodobá individuální práce.
- Skupinová práce: Aktivita poskytované skupině uživatelů, zaměřené na rozvoj psychosociálních dovedností.
- Práce s blízkými osobami: Poradenství a informační servis poskytovaný blízkým osobám uživatele, ale jen za souhlasu uživatele.

3) Preventivní a pedagogické výkony:

- Jednorázové či příležitostné programy: Specifické programy, které se týkají specifické oblasti rizikového chování.
- Dlouhodobé programy: Cílem je předat uživatelům specifické znalosti, dovednosti a chování. Např. bezpečné sexuální chování, rizika užívání návykových látek.
- Doučování: Doučování může být dlouhodobé (příprava na reparať) nebo krátkodobé (psaní domácího úkolu). Doučování může být poskytováno pouze na základě specifických potřeb uživatelů a lokality (např. v sociálně vyloučených lokalitách).

4) Výkony v oblasti tzn. volnočasových aktivit: V NZDM se setkáváme s aktivitami, které připravují pro uživatele pracovníci. Tento typ aktivit by se měl vyskytovat v minimální míře. Spíše by měly převažovat ty aktivity, které si naplánují a zorganizují sami uživatelé. Volnočasové aktivity jsou v NZDM prostředkem k sociální práci k navázání kontaktu s klientem.

Dle mého názoru by měla nízkoprahová zařízení pro děti a mládež doplňovat nabídku sociálních služeb v každém větším městě. Bezesporu NZDM vyplňují

mezeru mezi světem dětí, dospívajících a přechodem do dospělosti. Možnost trávit svůj volný čas v bezpečném zázemí považuji za primární úkol NZDM. Za stěžejní považuji možnost doprovázení mladého člověka na cestě dospíváním. Důležitý smysl NZDM vidím v poradenství a preventivních programech. Dnešní rodiče nemají na své děti čas, často ani netuší, že jejich děti a dospívající něco trápí. Rodiče se domnívají, že když zabezpečí své děti materiálně, musí být dítě bezpodmínečně šťastné. Ovšem opak je pravdou. Děti a dospívající nutně potřebují s někým komunikovat. Vědět, že se mohou svěřit či přijít s problémy, které s nimi budou řešeny v klidu s porozuměním, nikoliv s rodičovským moralizováním.

3 NZDM MIRIKLO

Cílem kapitoly je charakterizovat sociálně vyloučené lokality a vymezit je v rámci území města Olomouce. V navazující kapitole se zaměřím na popis konkrétního NZDM. Na příkladu NZDM Miriklo ukáži poslání a cíle poskytované služby, vymezím cílovou skupinu, pro kterou je služba určena. Seznámím s nabídkou poskytovaných služeb a s průběhem poskytované služby. Na závěr se zabývám zajištěním služby z hlediska vymezení pracovních pozic pracovníků NZDM Miriklo.

3.1 Charakteristika sociálně vyloučených lokalit v Olomouci

Sociálním vyloučením se míní „*vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace.*“ (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, § 3).

Nepříznivou sociální situaci charakterizujeme jako: „*Oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením.*“ (Tamtéž).

Sociálně vyloučená romská lokalita označuje „*prostor obývaný skupinou, jejíž členové se sami považují za Romy a/nebo jsou za Romy označováni svým okolím, a jsou sociálně vyloučeni.*“ (www.mpsv.cz). Může se jednat o jednotlivý dům, ve kterém žije několik jednotlivců či rodin, nebo o celou městskou čtvrť s několika stovkami či tisíci obyvatel.

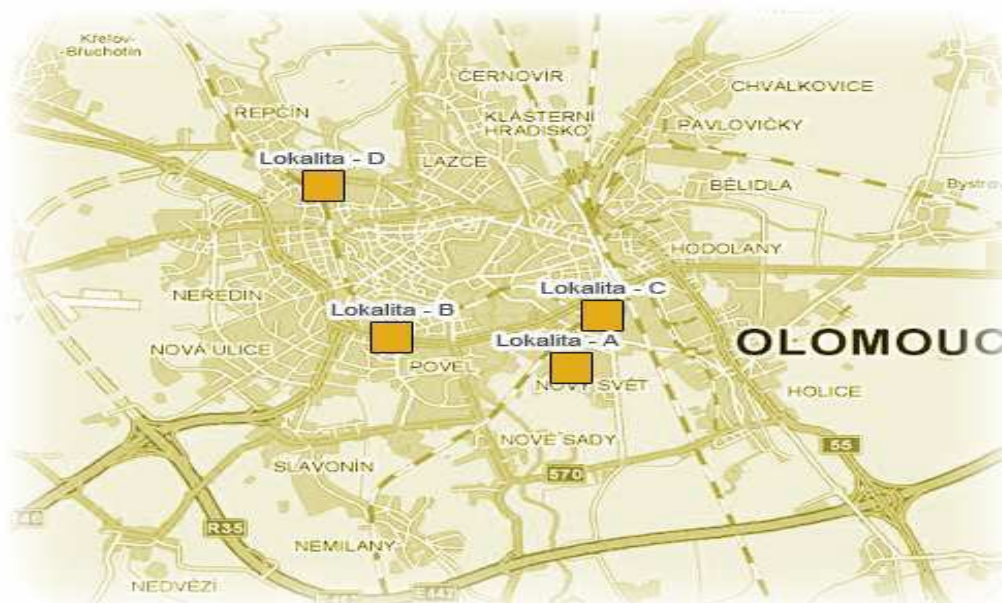
Tento prostor je „*jak místem, do něhož jsou ‚vyloučení‘ odkázáni, tak i místem, které se na jejich vyloučení podílí. Hranice této lokality mohou být jak symbolické (to, když je lokalita vnímána jako tzv. ‚špatná adresa‘, hovoří se o ní jako o ‚domu hrůzy‘, ‚cikánské ulici‘, ‚ghettu‘, ‚Bronxu‘ apod.), tak fyzické (je-li lokalita oddělená od ostatní obytné zástavby průmyslovou zónou, frekventovanou silnicí, vodním*

tokem, skládkou apod.). V obou případech si však existenci těchto hranic uvědomují jak ti, kteří danou lokalitu obývají, tak ti, kteří žijí mimo ni.“ (www.mpsv.cz).

Sociálně vyloučené romské lokality vznikají v důsledku (www.mpsv.cz):

- „přirozeného“ sestěhovávání se chudých romských rodin do lokalit s cenově dostupnějším bydlením,
- vytlačování romských rodin z lukrativních bytů a přidělování náhradního bydlení v lokalitách s často vysokým podílem romského obyvatelstva,
- řízeného sestěhovávání (především ze strany obcí) neplatičů nájmu a obecně lidí považovaných za „nepřizpůsobivé“ či „problémové“ do ubytoven či holobytů.

Obrázek č. 1 znázorňuje polohu čtyř sociálně vyloučených lokalit na území města Olomouce. (www.olomouc.eu)

Dle Gabalovy studie (www.olomouc.eu) se na území města Olomouce nacházejí tyto čtyři romské lokality:

A: Dům Přichystalova 70, Olomouc-Nový Svět, 55 romských rodin (300 obyvatel). Panelový dům s malometrážními byty určenými výhradně pro sociálně slabé. Na chodbách jsou instalovány bezpečnostní kamery. Dům je pod dozorem vrátného (bezpečnostní agentura). Čtyřposchodový panelový dům

obývají z 85% příslušníci romské národnostní menšiny. Na každém poschodí žije cca 13 rodin s velkým počtem dětí. Nájemníci mají problém s placením nájemného a s udržením pořádku v domě a v bezprostředním okolí. Lokalita vznikla po amnestii v roce 1991, kdy do ní byli umístěni lidé po návratu z výkonu trestu. Dále sem byli sestěhováváni romští obyvatelé domů v centru města (v důsledku privatizací, restitucí, rekonstrukcí a neplatičství). Byty v lokalitě jsou nabízeny převážně Romům, Neromové mají tendenci se odsud odstěhovávat. Až na výjimky se obyvatelstvo domu od počátku 90. let zcela vyměnilo. Rodiny často odcházejí k příbuzným, do ubytovny, nebo do jiné obce.

Obrázek č. 2 Dům Přichystalova 70, Olomouc-Nový Svět (www.olomouc.eu)

B: Velkomoravská 8, Hotelový dům. 1. patro domu je vyhrazeno k hotelovému ubytování, následující čtyři patra jsou obydlena nastálo rodinami, v části 5. patra bydlí senioři. V těchto 4 patrech je celkem 180 malometrážních bytů (velikosti 1+1 či 2+1). Hotelový dům je předstupněm před přidělením obecního bytu, čekací doba dle pořadníku je 5 let. Počet Romů se odhaduje na 100-150 z celkového počtu 300 obyvatel.

C: Holická 51 (holobyty), počet Romů 85 z celkového počtu obyvatel 120. Vícepatrový dům s holobyty pro neplatiče. Lokalita vznikla nově řízeným sestěhováváním do holobytů jsou vystěhováváni romští i neromští neplatiči

z nájemních městských bytů v centru města a ze sídlišť. Nájemníci mají problém s udržením pořádku v domě a v bezprostředním okolí. Nepořádek je častým předmětem kritiky občanů města.

D: Kolonie domků (jedna ulička) v místní části **Hejčín**. Dlouhodobě existující lokalita. Rodiny se do lokality přistěhovaly v 70. letech a zakoupily zde rodinné domky na pozemcích, které patřily dřívějším (v některých případech romským) obyvatelům. Bylo zaznamenáno několik případů sociální mobility, především do městských bytů. V lokalitě žije mezi 75 - 100 obyvateli.

Sdružení Podané ruce (www.esfcr.cz) realizuje v Olomouci od 1. prosince 2010 do 30. listopadu 2012 projekt s názvem Vytvoření a podpora Lokálního partnerství pro sociálně vyloučenou lokalitu Přichystalova 70. Partnery projektu jsou Člověk v tísni, o.p.s., Statutární město Olomouc a Charita Olomouc. Smyslem projektu je efektivní propojení poskytovatelů sociálních služeb figurujících v lokalitách Přichystalova – Holická tak, aby nabízené služby byly komplexní a vedly ke zlepšení situace a zkvalitnění života uživatelů žijících v lokalitě. Cíle má být dosaženo zavedením principu „*tzv. Lokálního partnerství (systematická a koordinovaná spolupráce odborníků z různých organizací nad konkrétním problémem) subjektů, které se přímo či zprostředkovaně podílejí na procesu integrace cílové skupiny.*“ (www.esfcr.cz).

Cílovou skupinou projektu jsou zadavatelé a poskytovatelé sociálních služeb a další subjekty poskytující nebo podporující poskytování služeb pro příslušníky sociálně vyloučených romských komunit a orgány veřejné správy působící v oblasti sociální integrace.

3.2 NZDM Miriklo

NZDM Mirklo (v překladu z romštiny znamená korálek) se nachází v Olomouci v sociálně vyloučené lokalitě Přichystalova 70, Olomouc-Nový Svět.

Poskytovatelem služby je Statutární město Olomouc. Jedná se o službu sociální prevence, která je poskytována ve formě ambulantní. Dle registru poskytovatelů

(www.iregistr.mpsv.cz) zařízení poskytuje službu od 1. 2. 2009. Otevírací doba zařízení je od pondělí do pátku v době 14:00-17:00.

NZDM Miriklo se nachází v suterénu domu Petra Přichystalova 70. Uživatelé mají k dispozici tři vybavené klubovny dle zájmových aktivit, PC učebnu, kontaktní místnost, WC, umývárnu, chodbu. Pracovníci využívají vlastní WC, umývárnu a úklidovou komoru.

Dle Standardů kvality NZDM Miriklo se veřejnost může o službě dozvědět prostřednictvím **letáku** (ve škole, volně v NZDM, vyvěšen na nástěnce v přízemí domu Přichystalova 70, distribuován pracovníky služby Terénní programy Statutárního města Olomouc do lokalit ohrožených sociálním vyloučením v Olomouci), z brožury **Katalog poskytovatelů sociálních služeb v Olomouci** (volně k dispozici v budovách magistrátu města Olomouce, v informačním centru), prostřednictvím **tisku** (Radniční listy, Olomoucký deník apod.), na internetových stránkách **www.olomouc.eu.**, prostřednictvím **Registru poskytovatelů sociálních služeb**, který je přístupný na stránkách **www.mpsv.cz.**

3.2.1 Poslání NZDM Miriklo

Posláním NZDM Miriklo je *„poskytovat dětem a mládeži podporu při jejich rozvoji formou vzdělávacích a volnočasových aktivit a tím předcházet společensky nežádoucím jevům. Dětem a mládeži nabízíme bezpečný a tvůrčí prostor pro aktivní trávení volného času a pomoc a podporu při zvládnutí každodenních situací.“* (Standardy kvality NZDM Miriklo).

NZDM Miriklo poskytuje své služby bezplatně. Zařízení se řídí při poskytování služby zásadou dobrovolnosti, uživatel může přijít a odejít kdykoliv chce. Může si z nabídky služeb vybrat, co chce dělat, nikdo není do ničeho nucen. Pracovníci respektují názory a vlastní rozhodnutí uživatelů. Ke každému z uživatelů přistupují individuálně. Další zásadou je zásada důvěrnosti a anonymity. Uživatelé nemusí říkat své jméno a pokud nechtějí, tak ani informace o sobě. Každý uživatel má svůj kód a veškerá dokumentace je vedena pod těmito kódy.

3.2.2 Cíle NZDM Miriklo

Dle Standardů kvality NZDM Miriklo si zařízení za cíle své služby stanovilo následující:

- Umožnit uživatelům služby trávit svůj volný čas v bezpečném a dostupném prostoru.
- Osvojení běžných společenských pravidel, praktických dovedností a znalostí uživatelů potřebných v každodenním životě.
- Zvýšení zájmu o vzdělávání a studium u našich uživatelů.
- Nabízet dětem a mládeži podporu a pomoc v obtížných životních situacích.
- Zprostředkovávat zdravou komunikaci mezi cílovou skupinou a okolní společností.
- Motivovat uživatele k aktivnímu trávení volného času.

3.2.3 Cílová skupina

Dle Standardů kvality NZDM Miriklo jsou cílovou skupinou NZDM Miriklo osoby, které:

- 1) **Jsou ve věku od 6 do 18 let, které jsou ohroženy sociálním vyloučením.**
- 2) **Zažívají obtížné životní situace:**
 - experimentují s cigaretami, alkoholem či lehkými drogami,
 - prochází problémy spojenými se školní docházkou, záškoláctvím,
 - zažívají šikanu (je obětí či iniciátorem šikany),
 - obtížně hledají kamarády mezi vrstevníky,
 - zažívají spory v rodině,
 - prochází problémy spojenými se střetem se zákonem (a jsou ochotny tento střet řešit),
 - jejichž rodina se nachází v ekonomicky znevýhodněné situaci.
- 3) **Dále:**
 - z jakýchkoliv důvodů mají problém se zapojením se do standardní nabídky volnočasových aktivit na území města Olomouce,

- jsou zaměřeni spíše na pasivní trávení volného času.

Služba nemůže být poskytnuta osobám nespádajícím do cílové skupiny. Osobám, které žádají jinou službu než je poskytována. Osobám s těžkým zdravotním postižením nebo vyžadujícím služby osobní asistence. Osobám zjevně nakaženým infekčním onemocněním (virovým, bakteriálním či parazitárním onemocněním) a v případě naplnění kapacity služby.

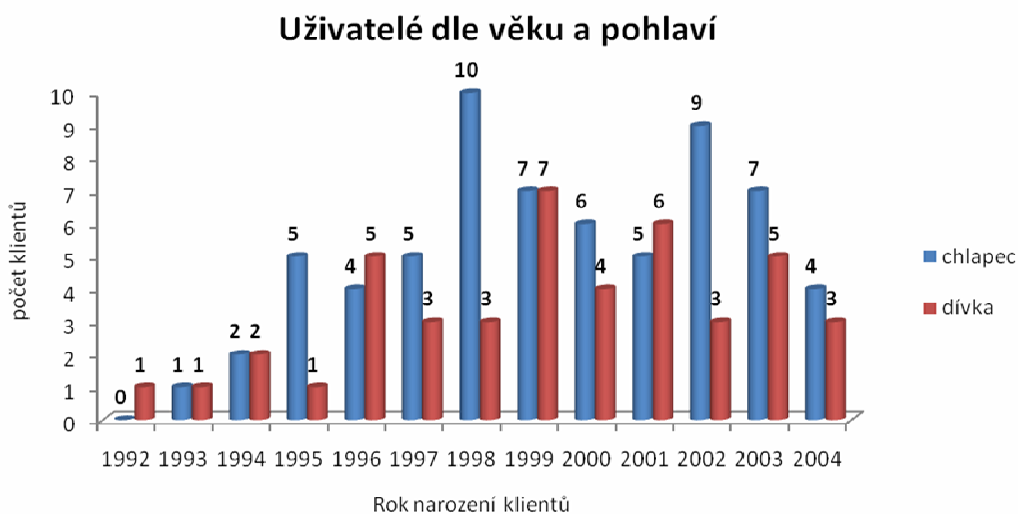
Jak jsem již výše uvedla, cílovou skupinou NZDM Miriklo jsou děti a mládež ve věku 6 až 18 let. Vzhledem k tomu, že se obecně v NZDM setkáváme s věkovým rozmezím 6 až 26 let, pokládám za důležité věkovou hranici objasnit. Je patrné, že Romové ve věku 26ti let mají zcela jiné potřeby a povinnosti než „Neromové“ stejného věku. Vzhledem k této skutečnosti, je potřeba s věkovou hranicí pracovat. NZDM Miriklo si stanovilo horní hranici svých uživatelů 18ti roky. Uživatelé nad zmíněný věk pracují se službou Terénních programů, která se také nachází v domě Přichystalova 70. Důvodem věkového omezení je zjištěný fakt, že Romové nad 18 let řeší bytové podmínky, dluhy, exekuce apod. Z tohoto důvodu jim není NZDM Miriklo schopno poskytovat svoji službu a uživatelé jsou vždy odkazováni na Terénní programy Statutárního města Olomouc.

Z dat získaných z dokumentační databáze PePa můžeme konstatovat, že k 1. 1. 2011 navštěvuje zařízení 109 uživatelů, z toho 65 chlapců a 44 dívek.

Graf č. 1 ilustruje, že nevíce navštěvují NZDM Miriklo uživatelé ve věku od 8 do 13 let. Pro zmíněné uživatele je typické, že využívají téměř všech služeb, které NZDM nabízí.

Jiná situace je ale např. u uživatelů nad 15 let, kterých není v NZDM mnoho. V převážné míře navštěvují pouze PC učebnu, neboť používají internet k návštěvě sociálních sítí. Výjimek, které potřebují PC k hledání práce a psaní životopisu, je minimum. Pracovnice se snaží starší uživatele motivovat a „lákat“ na besedy, preventivní programy a jiné, ale situace je složitá. Většina uživatelů svůj volný čas tráví se svými partnery a NZDM pro ně není ve zmiňovaném věku natolik atraktivní.

Graf č. 1 Uživatelé dle věku a pohlaví v NZDM Miriklo (informace získané z dokumentační databáze PePa)

3.2.3 Nabídka poskytovaných služeb

Dle Standardů kvality NZDM Miriklo a dle služeb poskytovaných v NZDM Miriklo lze definovat následující výkony, které jsou v NZDM Miriklo poskytovány.

Kontaktní práce – kontakt s uživatelem, který má za cíl vytvořit vzájemnou důvěru, podmínky pro poskytování dalších služeb. Její součástí je upevňování hranic komunikace, kultivace schopnosti vyjádřit své potřeby a využívat existující nabídky služeb.

Informační servis – poskytování informací uživateli.

Situační intervence – práce v situacích s výchovným obsahem, v nichž pracovník zvýrazní výchovný efekt vzniklé situace.

Poradenství – odehrává se formou rozhovoru nejlépe v samostatné místnosti, obsahuje vyhodnocení situace, nabídku rady, informací a řešení vedoucích k odstranění obtíží. Jde o řešení aktuálních problémů a zvyšování kompetencí uživatele tyto problémy řešit. Poradenství v NZDM se nejvíce zaměřuje na záležitosti vztahů, rodiny, sexu, návykových látek, školy, volného času. Individuální konzultace a poradenství probíhají každou středu od 14:00 do 17:00. Mezi klienty je tato služba nazývána „pokec“.

Volnočasové aktivity – aktivity umožňující navázání přirozeného kontaktu nenásilnou formou.

Doučování – probíhá denně od 14:00 do 15:30. Jedná se především o individuální činnost, která je podle potřeby krátkodobá nebo dlouhodobá.

Pomoc v krizi – jde o řešení krizové situace, která nastala v životě uživatele, pracovník poskytne akutní pomoc s předáním kontaktu na odborníka, nabídne mu i doprovod.

Pomoc při prosazování práv a zájmů – zahrnuje doprovod uživatelů na úřady, pomoc s korespondencí, s úředními listinami, pomoc při hledání zaměstnání, bydlení apod.

Práce s blízkými osobami – kontakty s rodiči – vždy se souhlasem uživatele.

Kontakt s institucemi ve prospěch klienta – realizuje pracovník se souhlasem uživatele.

Pomoc v krizi – pomoc ve zvládnutí psychické krize uživatele, jedná se o akutní intervenci s odkázáním na odborníka (s nabídnutím doprovodu).

Zprostředkování dalších služeb – dojednání služby v zařízení návazné péče, fyzický doprovod do těchto zařízení a asistence při jednáních.

3.2.4 Průběh poskytované služby

Dle Standardů kvality NZDM Miriklo má průběh služby 3 fáze: prvokontakt, druhokontakt, ukončení procesu užívání služby.

1. fáze: **Prvokontakt.** První kontakt realizuje pracovník NZDM Miriklo vždy při první návštěvě zařízení novým zájemcem. Zájemce je proveden po zařízení a následně je vyzván pracovníkem k rozhovoru. Během rozhovoru zájemce sdělí jméno či přezdívkou, věk a způsob, jakým se o službě dozvěděl. Pracovník se ptá zájemce na důvod jeho příchodu, na požadavky, očekávání a cíle, kterých by chtěl pomocí služby dosáhnout. Zájemci jsou vysvětlena jeho práva, pravidla NZDM a je upozorněn na sankce v případě porušení pravidel. Dále je obeznámen s provozní dobou, s možností podávat stížnosti, s nabídkou poskytovaných služeb. Zájemce se seznámí s vedením dokumentace. Zájemce musí souhlasit se založením

dokumentace, je to podmínka poskytování služby. Zároveň je mu vysvětlen obsah a možnost nahlížení do dokumentace. Zájemci je vytvořen anonymní kód.

2. fáze: **Druhokontakt.** Jakmile z elektronické dokumentace vyplýne, že zájemce navštívil zařízení 10x je vyzván pracovníkem k druhokontaktu. Zájemci jsou zopakovány informace, které mu byly poskytnuty při prvokontaktu. V této fázi je se zájemcem veden rozhovor, který se týká následujících oblastí jeho života. Život doma, vrstevníci/kamarádi, škola/vzdělání, pracovní uplatnění, zdraví a bezpečnost, zájmy, přání a cíle. Smyslem rozhovoru je dovědět se o uživateli co nejvíce informací, které by mohly posloužit k poskytnutí kvalitní služby, která odráží uživatelské potřeby a přání a věnuje se jeho případným problémům. Rozhovor vede pracovník volnou formou, důležitá je atmosféra důvěry a neformálnost. Pokud uživatel nechce mluvit o některé z oblastí, není v žádném případě pracovníkem nucen, záleží jen na něm, co o sobě sdělí. V rozhovoru může pracovník narazit na problémy, které může pomoci naše služba řešit, pokud o to uživatel projeví zájem.

Na základě informací, které pracovník získá, sestavuje osobní profil zájemce. Nejdůležitější součástí druhokontaktu je ústní uzavření dohody o poskytování sociální služby. Po uzavření dohody se ze zájemce o službu stává uživatel služby.

3. fáze: **Ukončení procesu užívání služby.** Smlouva se ukončí vzájemnou dohodou v případě, že byly naplněny cíle smlouvy. Ukončit smlouvu může buď uživatel, pokud již nemá zájem o službu nebo také pracovník NZDM, a to v případě, kdy uživatel porušuje stanovená pravidla smlouvy a nedodržuje podmínky poskytování služby.

Veškerá dokumentace NZDM Miriklo je zapsána v elektronické databázi PePa. Klienti v dokumentaci vystupují pod anonymními kódy. Přístup do databáze PePa mají pouze zaměstnanci NZDM Miriklo a vedoucí oddělení sociálních kurátorů. Do své karty v dokumentaci může samozřejmě nahlížet i uživatel, pokud o to požádá.

3.2.5 Tým NZDM Miriklo

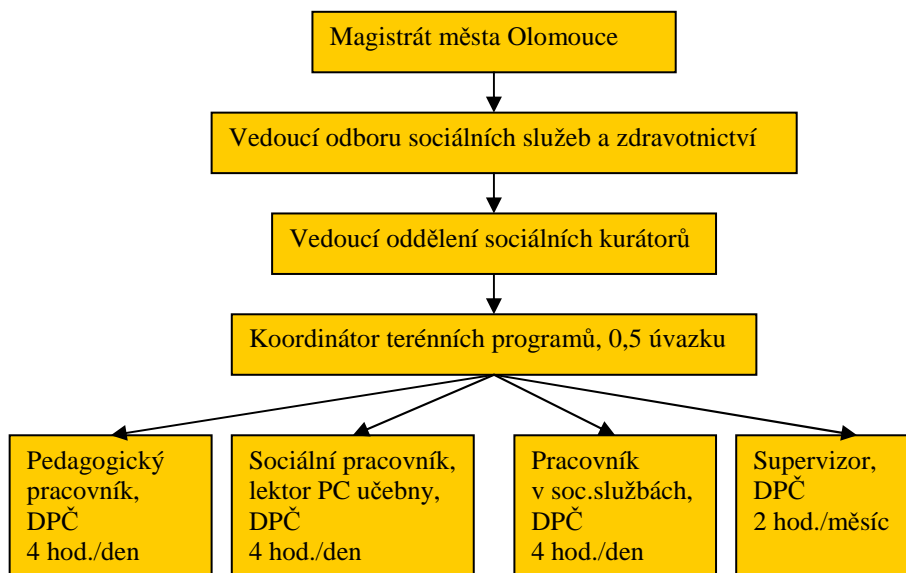
Tým NZDM Miriklo se dle Standardů kvality NZDM Miriklo skládá z koordinátorky terénních programů a z tří pracovníků v přímé péči na pozicích

pedagogický pracovník, sociální pracovník (lektorka PC učebny) a pracovník v sociálních službách.

Podmínkou výkonu činnosti pedagogického pracovníka je způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a vzdělání podle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Sociální pracovník a pracovník v sociálních službách musí splňovat podmínky stanovené § 109 až § 116 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon udává pracovníkům povinnost mít dosažený stupeň požadovaného vzdělání, a to buď vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání zaměřené na sociální práci, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociálně právní činnost a podobné obory. Další možností je absolvovaný akreditovaný vzdělávací kurz v rozsahu nejméně 200 hodin a praxe při výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 5 let. Je kladen i požadavek způsobilosti k právním úkonům, bezúhonnosti, zdravotní a odborné způsobilosti.

Obrázek č. 3 Organizační struktura NZDM Miriklo (Standardy kvality NZDM Miriklo)

NZDM Miriklo navštěvují převážně děti romské národnosti, které bydlí v domě Přichystalova 70, část klientů dochází ze sociálně vyloučené lokality Holická

51. Vzhledem k častému stěhování rodin z domu Přichystalova 70 se v NZDM uživatelé opakovaně střídají a nových zájemců o službu je opravdu mnoho. Bohužel NZDM Miriklo prozatím nemůže svým uživatelům nabídnout službu ve větším rozsahu. Uživatelé jsou dlouhodobě s otevřením klubovny po dobu tří hodin denně nespokojeni. O rozšíření provozní doby se pracovnice dlouhodobě snaží, ovšem zatím bezúspěšně. Krátká provozní doba komplikuje např. doučování, které z časových důvodů nemůže být poskytováno všem, kteří o něj stojí. Uživatelé, kteří v dobré víře přijdou dobrovolně na doučování, jsou odmítáni z důvodu naplnění kapacity. V lepším případě doučování probíhá po otevírací době na úkor volného času pracovníků.

Řada uživatelů, kteří navštěvují doučování, pochází z velkých rodin. Mají mnoho sourozenců, všichni se společně pohybují v malém bytě a školní příprava je v neklidném prostředí komplikovaná. Romští rodiče mají nižší vzdělání než jejich děti, a proto ani nejsou schopni svým dětem s přípravou do školy pomoci.

Mimo doučování uživatelé navštěvují v NZDM Miriklo volnočasové aktivity. Pokud jsou v NZDM volnočasové aktivity nabízeny, tak vždy s co největším zapojením uživatelů. Uživatel je podporován v tvorbě vlastních aktivit. Tzn. pokud si uživatel přeje, aby byl v NZDM uspořádán turnaj ve stolním fotbale, organizace této aktivity je mu vložena do vlastních rukou. Pracovníci ho pouze doprovázejí. Uživatel tímto získá kompetenci být zodpovědný, samostatný, kreativní a především se naučí konfrontovat se s ostatními.

Z nabízených služeb NZDM je potřeba „vyzdvihnout“ oblíbenost besed a preventivních programů, které navštěvují především starší uživatelé (zhruba od 10ti let). Nejčastěji jsou zaměřené na drogy, záškoláctví, nebezpečí internetu, bezpečný sex apod. Téma preventivních programů často volí sami uživatelé.

V empirické části diplomové práce nabídnu pohled na zmíněné poskytované služby očima uživatelů.

4 ILUSTRATIVNÍ ŠETŘENÍ V NZDM MIRIKLO

Kapitolu otevírám formulací výzkumného problému a stanovením výzkumných otázek. Seznámím s metodou polostrukturovaných rozhovorů s využitím listu šetření, které jsem pro své ilustrativní šetření zvolila. Popíši, jak probíhal sběr dat a s jakým výzkumným vzorkem jsem pracovala. V samotném záměru práce představím konkrétní výsledky realizované šetření.

4.1 Formulace výzkumného problému a stanovení výzkumných otázek

Empirická část mé diplomové práce se zabývá potenciálem NZDM Miriklo v sociálně vyloučené lokalitě Přichystalova 70 v Olomouci.

Cílem empirické části je zjistit, zda činnosti NZDM Miriklo napomáhají pozitivně ovlivňovat romské děti a mládež žijící v této lokalitě.

V rámci tohoto záměru jsem pro šetření vymezila čtyři oblasti: volnočasové aktivity, doučování, poradenství a preventivní programy. Jedná se o služby poskytované NZDM Miriklo, které považuji za zásadní z hlediska zasazení se o zlepšení životní situace dětí a mládeže ve zmíněné lokalitě.

Výsledkem práce by mělo být stanovení potřebnosti či nepotřebnosti služeb poskytovaných NZDM Miriklo, na základě výpovědí uživatelů uvedeného zařízení.

S ohledem na cíl ilustrativního šetření, jsem si stanovila následující výzkumné otázky:

Lze považovat nabízené služby NZDM Miriklo za potřebné pro romské děti a mládež žijící v lokalitě Přichystalova 70?

Vedla by neexistence NZDM Miriklo k zhoršení životní situace romských dětí a mládeže žijící v lokalitě Přichystalova 70?

4.2 Metoda šetření

Pro šetření jsem zvolila metodu polostrukturovaných rozhovorů, která spadá do metod kvalitativního výzkumu. Hendl (2005, s. 52) přednosti kvalitativního výzkumu spatřuje v získání podrobného popisu a vhledu při zkoumání jedince (skupiny, události, fenoménu). K další výhodě řadí možnost zkoumání fenoménu v přirozeném prostředí, příležitost studia procesů a navrhování teorií. Kvalitativní výzkum dobře reaguje na situaci a podmínky daného prostředí, hledá lokální příčinné souvislosti a pomáhá při počáteční exploraci fenoménů. Za nevýhodu Hendl označuje časovou náročnost analýzy a sběru dat, snadné ovlivnění účastníka a výsledků výzkumníkem, či nezobecnitelnost získaných dat na celou populaci.

Polostrukturovaný rozhovor (polostandardizované interview) vnímá Hendl jako rozhovor pomocí návodu. Tazatel má předem připravený seznam otázek nebo oblastí, na které se chce respondenta ptát. Také Gavora (2010) vysvětluje, že v takovém typu rozhovoru jsou otázky pevně dány a lze tak tuto formu interview považovat za ústní dotazník. Miovský (2010, s. 162) s tímto tvrzením souhlasí a konstatuje, ano, jedná se o metodu stojící na pomezí mezi dotazníkovými metodami a interview.

Při polostrukturovaném rozhovoru máme definované „*tzv. jádro interview, tj. minimum témat a otázek, které má tazatel za povinnost probrat,*“ Miovský (2010, s. 160). Zároveň však Miovský zdůrazňuje, že je nutné nechat účastníka vysvětlit, jak danou věc myslí. Ověřit si, zda tazatel odpověď dobře pochopil a v případě potřeby klást doplňující otázky.

Ilustrativním nebo také nevyčerpávajícím (výběrovým) šetřením lze dle Foreta (2006, s. 68) rozumět šetření pouze určitého vzorku jednotek. Z takového výzkumu jsou získány informace statistické charakteristiky, které se vztahují pouze k výběrovému vzorku, nelze je zobecnit na celý základní soubor.

Při úvahách, kterou metodu pro můj výzkum zvolit jako nejvhodnější, jsem vycházela z vlastní zkušenosti s prostředím a s romskými dětmi. Do šetření jsem chtěla zahrnout větší počet respondentů. Metoda dotazníku však nepřipadala v úvahu, neboť jsem byla přesvědčená, že návratnost dotazníků by byla nulová. Věděla jsem, že se u romských dětí vyskytují problémy s pochopením textu

a tudíž by nebyly nejspíš schopny na dotazník odpověd'. Dále jsem přemýšlela o metodě nestrukturovaného rozhovoru. Metoda by ovšem nezahrnula do šetření větší počet respondentů a také jsem spatřovala riziko v tom, že romské děti mají problém s vyjadřováním a často je těžké správně pochopit, co doopravdy myslí. Obávala jsem se, že jejich vlastních výpovědí by byla jen hrstka a možná i ta by byla nevědomě ovlivněna mou osobou. Rozhodla jsem se tedy pro metodu polostrukturovaného rozhovoru s využitím listu šetření. Jedná se o metodu kvalitativní, otázky a jejich interpretace byly však formulovány tak, aby je bylo možné vyhodnotit kvantitativně.

4.3 Sběr dat

Pro realizaci šetření jsem zvolila Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Miriklo, které sídlí v domě Přichystalova 70 v sociálně vyloučené lokalitě v Olomouci. Sběr dat pro empirickou část diplomové práce probíhal v měsíci únoru 2011. Data byla sbírána v rozmezí týdne 21. 2. – 25. 2., kdy jsem každý pracovní den po dobu provozní doby oslovovala uživatele NZDM Miriklo s žádostí o rozhovor.

Všichni oslovení potenciální účastníci s realizací rozhovoru souhlasili. Ochota komunikovat se mnou byla velká. Uživatelé byli zvědaví, co se to nezvyklého v NZDM děje a sami se chodili ptát, zda i oni se mohou rozhovoru zúčastnit.

Abych zajistila zásady etického jednání při šetření, každému uživateli bylo vysvětleno, pro jaké účely s nimi rozhovor realizuji. Uživatelé byli obeznámeni s možností rozhovor odmítnout, případě budou-li chtít v průběhu šetření rozhovor přerušit, nebude jim v tom bráněno. Dále bylo uživatelům řečeno, že pokud nebudou chtít na jakoukoliv otázku odpovídat, nemusí.

Osloveným chlapcům a dívkám byla vysvětlena anonymita výzkumu. Jejich jména ani kódy, které v NZDM Miriklo používají, nebudou nikde zveřejněna. Informovala jsem respondenty, že po dobu rozhovoru si budu odpovědi zapisovat na papír a po zpracování dat všechny listy šetření skartuji.

Rozhovory započaly ve chvíli, kdy mi účastníci udělili ústní souhlas k provedení výzkumu. Rozhovory probíhaly v nerušeném prostředí kontaktní místnosti NZDM Miriklo, jejíž vybavení je pro uživatele uzpůsobeno tak, aby se zde

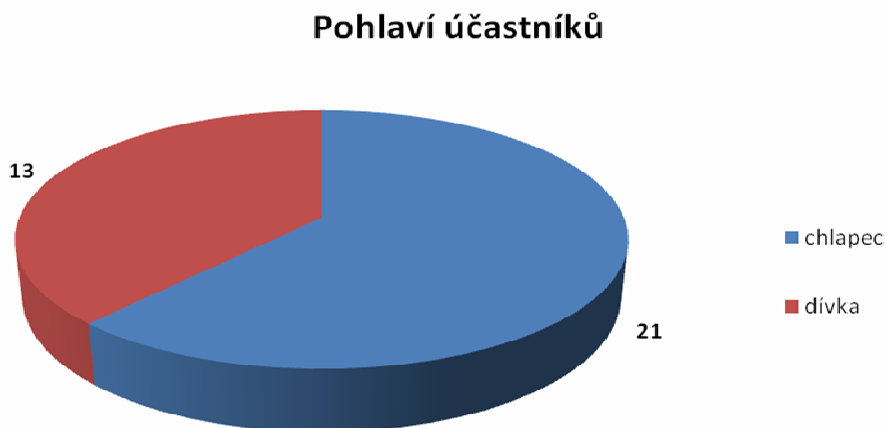
cítili příjemně. Vzhledem k tomu, že mě všichni dotázaní osobně znají, rozhovory provázela příjemná atmosféra a důvěra byla předem jednoduše navozena.

Výzkumná práce je postavena na polostrukturovaných rozhovorech. Zjištěná data byla zapisovaná v průběhu rozhovorů do předem připraveného listu šetření. Žádné informace nebyly nahrávány na audio záznam. Všem respondentům byly položeny stejně definované otázky. Výhoda osobního rozhovoru spočívá ve vysvětlení či přeformulování otázky, kterou respondent nepochopil, a to vzhledem k jejich věku, mentálnímu schopnostem a slovníku cílové skupiny. Samotný rozhovor trval cca 15 minut. Po nasbírání potřebných dat jsem s oslovenými chlapci a děvčaty šetření ukončila. Osobní setkání však trvalo dále neformálním rozhovorem a tím bylo celé setkání ukončeno.

4.4. Výzkumný soubor

Kritériem pro výběr respondentů byla jejich ochota vypovídat a pravidlo, které stanovilo, že se musí jednat o uživatele NZDM Miriklo nikoliv o zájemce o službu. Tzn. dotázaní museli navštívit NZDM Miriklo minimálně desetkrát. Vzhledem k tomu, že můj výběr respondentů byl omezen tím, kdo z uživatelů navštíví NZDM Miriklo, nepodařilo se mi provést rozhovory se stejným početním zastoupením účastníků z řad chlapců a dívek. Rozhovory byly provedeny s 21 chlapci a 13ti dívkami. Celkem se šetření zúčastnilo 34 účastníků – viz graf č. 2.

Graf č. 2 Pohlaví účastníků šetření

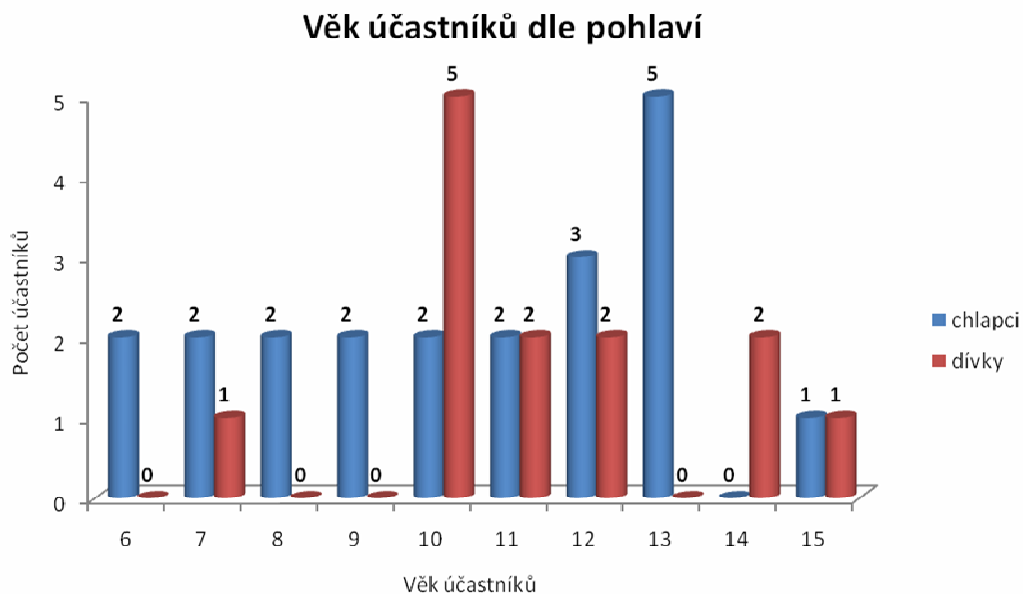
Jak ilustruje graf č. 3, dotázaní se pohybovali ve věkovém rozmezí od 6 do 15 let. Nejvíce účastníků bylo zastoupeno ve věkovém rozhraní 10 až 13 let. Odpovědi těchto účastníků považuji za nejvíce validní, neboť se jedná o uživatele, kteří navštěvují NZDM Miriklo od svých šesti let. Zúčastnili se již besed, preventivních programů a vnímají NZDM Miriklo jako sociální službu, neboť aktivně využívají nabídku poradenství. Respondenti ve věku 6 až 9 let využívají v NZDM Miriklo především doučování a volnočasové aktivity. Řada z nich prozatím neměla potřebu využít poradenství či preventivní programy zaměřené na oblasti, na které jsem se v šetření dotazovala.

Graf č. 3 Počet účastníků šetření s ohledem na věkové složení

Jak znázorňuje graf č. 4, pohlaví dotázaných nemělo vždy zastoupení v dané věkové skupině. Zatímco například ve věku 6 - 9 let vypovídalo 8 respondentů mužského pohlaví, mezi respondentkami daného věku se podařilo oslovit pouze jednu dívku. Z grafu lze také vidět, že u dívek se nepodařilo oslovit ani jednu uživatelku ve věku 13 let. Mezi chlapci nevypovídal žádný uživatel věku 14 let. Výběr respondentů byl omezen tím, kdo z uživatelů navštíví NZDM Miriklo, věkové složení respondentů jsem tudíž sama nemohla ovlivnit.

Graf č. 4 Věk účastníků dle pohlaví

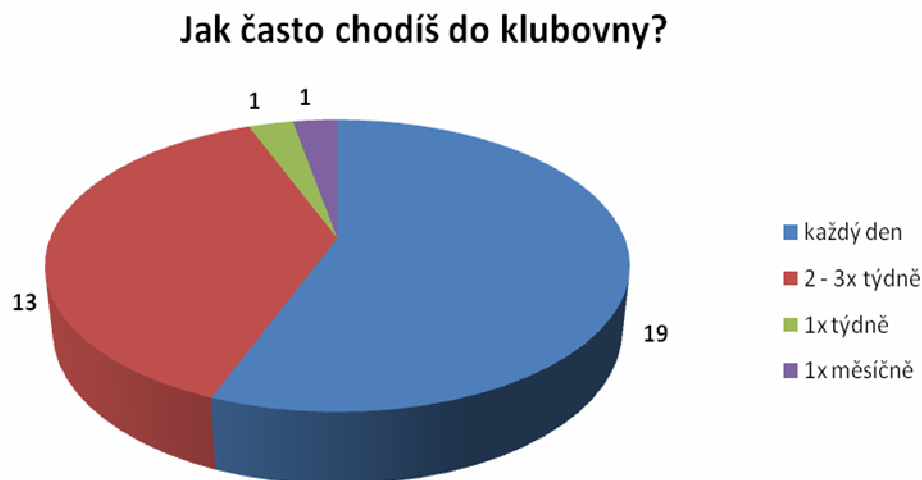

Jedna z otázek se respondentů tázala, zda jejich rodiče ví o tom, že oni sami navštěvují NZDM Miriklo. Všichni oslovení (34) odpověděli: „Ano, rodiče ví, že navštěvuji NZDM Miriklo.“ Velmi pozitivně hodnotím fakt, že romští rodiče ví, kde a jakým způsobem jejich děti tráví svůj volný čas. Účastníci konstatovali, že rodiče jejich docházení do NZDM Miriklo hodnotí pozitivně.

Řada rodičů NZDM Miriklo běžně navštěvuje, např. přicházejí na různá vystoupení, která si děti připraví. Rodiče se podílejí i na „zůtulňování“ klubovny, např. provádí drobné opravy, dokonce i v zařízení vymalovali.

Graf č. 5 uvádí, že téměř všechny oslovené lze považovat za aktivní návštěvníky NZDM Miriklo (v rozhovorech využíván termín klubovna, jelikož tak sami uživatelé zařízení nazývají), neboť většina (32) dotázaných chlapců a dívek navštěvuje zařízení velmi často, tzn. 19 účastníků dochází do zařízení denně, 13 účastníků 2 - 3 krát týdně. Pouze jeden oslovený využívá službu jednou týdně a jeden dotázaný pouze jednou měsíčně.

Graf č. 5 Jak často chodíš do klubovny?

4.5 Interpretace výsledků

Nyní se zaměřím na vyhodnocení odpovědí realizovaného šetření. List šetření, který byl při rozhovorech používán se nachází v příloze č. 1. V rámci šetření byly stanoveny čtyři oblasti, které díky vlastní zkušenosti s touto službou považují za zásadní, neboť jejich existence napomáhá pozitivně ovlivňovat romské děti a mládež žijící v lokalitě Přichystalova 70. Jedná se o oblast volnočasové aktivity, doučování, poradenství a besedy/preventivní programy. Podíváme se na vymezené oblasti pohledem uživatelů a dozvíme se, zda i uživatelé NZDM Miriklo považují poskytované služby za přínosné a potřebné. Struktura vymezených oblastí bude zachována i při interpretaci výsledků šetření.

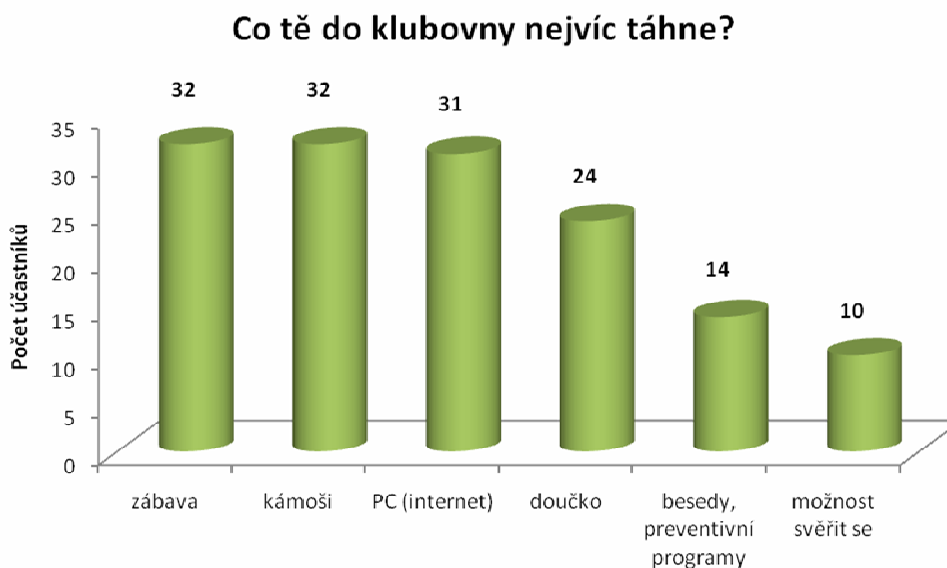
Odpovědi z hlediska pohlaví nebyly statisticky významné. Z tohoto důvodu se ve výsledcích vyhodnocení odpovědí dle chlapců a dívek objevuje jen výjimečně.

4.5.1 Volnočasové aktivity

Dotázaní chlapci a dívky se shodovali, že nejvíce je do NZDM lákají volnočasové aktivity (výtvarné činnosti, kroužek romských tanců, ping pong, fotbal, šipky). Lze tedy potvrdit tvrzení, že volnočasové aktivity slouží v NZDM k nejjednoduššímu navázání kontaktu a vtahu s uživatelem a jsou důvodem příchodu

uživatelů do NZDM. NZDM je účastníky šetření vnímáno za prostor pro setkávání se se svými přáteli. Z grafu č. 6 lze vidět, že většina oslovených (31) považuje za „lákadlo“ do klubovny i šanci využít PC s připojením na internet. Většina uživatelů NZDM doma počítač nevlastní. Pár výjimek, kteří jej vlastní, však nemá připojení k internetu a tudíž též navštěvují klubovnu za účel využití PC. Značná část účastníků (24) navštěvuje zařízení kvůli nabídce pomoci se školní přípravou. Jedná se o jednorázové doučení látky, kterou uživatelé ve škole nepochopili či zameškali. Týká se také přípravy na písemné či ústní zkoušení a častokrát i přípravy na reparať. 14 chlapců a dívek v zařízení oceňuje besedy a preventivní programy a pouhých 10 respondentů poutá příležitost svěřit se. Lze tedy říci, že respondenti navštěvují NZDM primárně za účelem zábavy. Především uživatelé nižšího věku (6 - 9 let) se shodovali, že tyto dvě nabídky služeb opravdu nejsou důvodem jejich příchodu do zařízení.

Graf č. 6 Co tě do klubovny nejvíc táhne? (Graf znázorňuje pouze odpovědi ze škály ANO)

Zarážejícím zjištěním při šetření byla skutečnost, že pouze dva dotázaní dochází do nějakého zájmového kroužku mimo klubovnu. Jeden chlapec se věnuje tanci break dance, jedna dívka tanci hip hop. Naprostá většina účastníků (32)

ve svém volném čase nenavštěvuje žádné zařízení nabízející zájmové kroužky – viz graf č. 7.

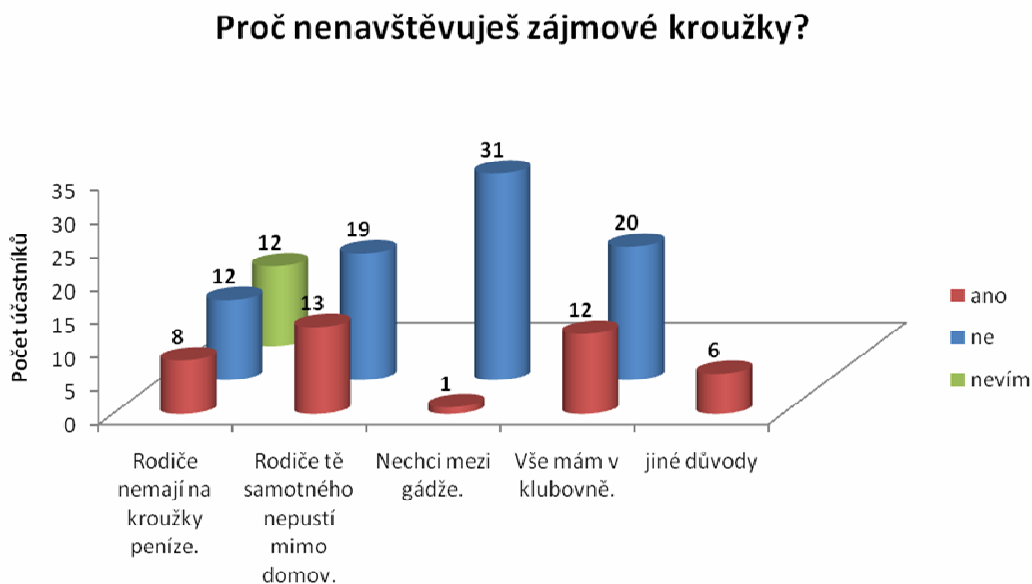
Graf č. 7 Navštěvuješ zájmové kroužky mimo klubovnu?

Jaké důvody vedou respondenty k tomu, aby nenavštěvovali žádné zájmové kroužky? Graf č. 8 ukazuje, že 13 dotázaných (převážně nižšího věku) uvádí fakt, že je rodiče nepustí samotné mimo domov. 12 účastníků odpovědělo, že vše, co potřebují k zábavě ve svém volném čase, mají v klubovně. 8 respondentů si myslí, že jejich rodiče na kroužky nemají dostatek peněz. 12 oslovených chlapců a dívek neví, jestli by jim rodiče mohli kroužky zaplatit, protože buď neví jaká je finanční situace rodiny nebo netuší v jakých cenových relacích se zájmové kroužky pohybují.

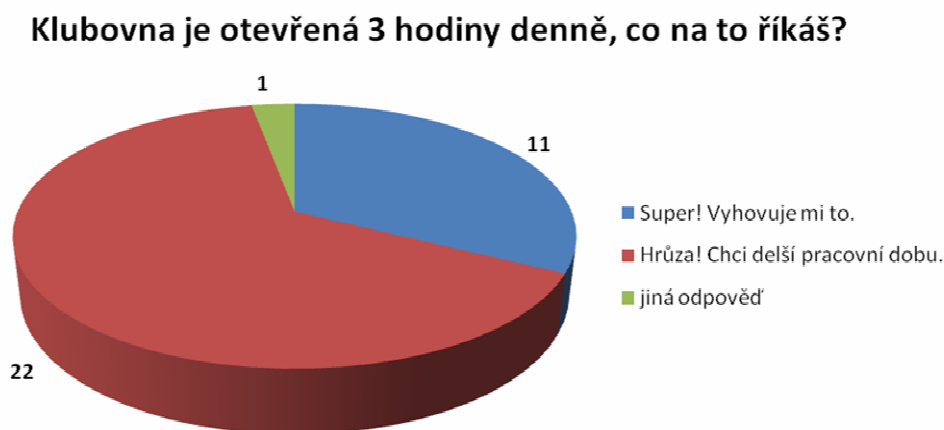
6 účastníků uvedlo i jiné důvody. 5 z nich argumentovalo, že nemají potřebu docházet do zájmových kroužků, jedna dívka konstatovala, že se jí nechce dojíždět do kroužků do města. Velmi pozitivně vnímám fakt, že pouze jednomu účastníkovi vadí skutečnost, že by se v kroužcích potkával převážně jen s gádži. Tuto skutečnost ostatní uživatelé (33) nepovažovali za překážku. Ba naopak, většina oslovených tvrdila, že by se s gádži v kroužcích setkávala ráda. Někteří dotázaní pouze dodali, že si gádžů nevnímají, tudíž by jim v kroužcích nevadili.

Graf č. 8 Proč nenavštěvuješ zájmové kroužky?

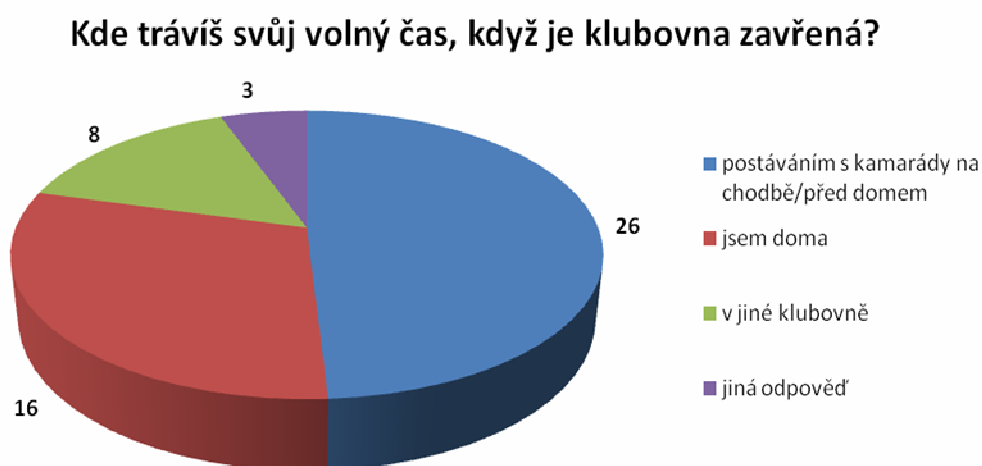
Dále jsem zajímala o názor oslovených chlapců a dívek na provozní dobu NZDM Miriklo, která činí denně od pondělí do pátku pouze 3 hodiny. Z grafu č. 9 je patrné, že třetina účastníků (11) je spokojena, provozní doba jim vyhovuje. Ovšem více než polovina respondentů (22) považuje krátkou pracovní dobu za nevyhovující a přála by si, aby byla provozní doba navýšena. Mezi respondenty se při rozhovorech ozývaly tužby, aby byla pracovní doba alespoň jako tomu bylo dříve, tzn. 4 hodiny denně. Jeden chlapec (dochází do zařízení pouze jednou měsíčně) uvedl, že je mu jedno, jaká je či bude provozní doba klubovny.

Graf č. 9 Klubovna je otevřená 3 hodiny denně, co na to říkáš?

Jak tedy využívají volné chvíle děti a dospívající v lokalitě Přichystalo 70, když je klubovna zavřená? Jak ilustruje graf č. 10 většina dotázaných (26) potvrdila, že většinu volného času postává s kamarády na chodbě či před domem. Lze tedy usuzovat, že smysluplné naplnění volného času opravdu chybí. Téměř polovina účastníků (16) ve volném čase pobývá doma. Jednalo se převážně o chlapce a dívky mladšího věku, kteří dodávali, že by jim rodiče ani nedovolili na chodbě či před domem postávat. Sami rodiče totiž ví, že na chodbě či před domem si děti krátí chvílky kouřením cigaret a marihuany, vyskytují se i vulgární projevy dětí k ostatním a bitky mezi dětmi. Objevují se také různé nápisy po chodbách a spousta zanechaných odpadků, nedopalků a plivanců. Pouze 8 respondentů uvedlo, že navštěvují i jiné NZDM. Klub Zóna navštěvují 4 účastníci, NZDM KudyKam 2 a NZDM Khamoro také 2 účastníci. Vzhledem k tomu, že se přímo v domě nachází kromě NZDM Miriklo též NZDM Khamoro, jejímž zřizovatelem je Charita, očekávala jsem mnohem větší návštěvnost této klubovny. 3 dotázaní uvedli, že volné chvíle vyplňují i jiným způsobem, jedna dívka se připravuje do školy, 2 chlapci prožívají volný čas s „přítelkyní“. Jen pro zajímavost uvádím fakt, že chlapcům s touto výpovědí je pouhých 12 let.

Graf č. 10 Kde trávíš svůj volný čas, když je klubovna zavřená?

4.5.2 Doučování

U druhé zkoumané oblasti, jsem se nejprve zajímala, jakou školu oslovení chlapci a dívky navštěvují.

Uvádím přehled škol, do kterých dotázané romské děti docházejí. Pořadí školy určuje počet respondentů, kteří ji navštěvují.

1. ZŠ Rožňavská (13)
2. ZŠ Přichystalova (9)
3. Speciální základní škola Řepčín (5)
4. ZŠ Nedvědova (3)
5. ZŠ Bělidla (2)
6. ZŠ pro sluchově postižené (1), ZŠ Holečkova (1)

V lokalitě Přichystalova 70 se nachází základní škola, do které chodí 9 oslovených. Škola disponuje jen první a druhou třídou, poté musí žáci školy přestoupit na jinou školu. 13 respondentů navštěvuje ZŠ Rožňavská, která je chůzí nejbližší k jejich bydlišti. 5 účastníků navštěvuje Speciální základní školu v Řepčíně. O tom, zda jsou do uvedeného typu školy zařazeni správně, bychom mohli diskutovat.

Jedna z pracovníků NZDM Miriklo pracuje v ZŠ Přichystalova jako romská asistentka pedagoga. Bohužel jen velmi málo romských rodičů navštěvuje ve školách svých dětí rodičovské schůzky. Vzhledem k této situaci, pracovníce NZDM využívá prostory klubovny pro různé besedy s rodiči, na kterých se např. řeší častá absence, problémy s prospěchem či chováním dětí ve škole. Zároveň se pracovníce na schůzkách snaží rodiče vybízet, aby zapisovali své děti na ZŠ Přichystalova. I přes veškerou její snahu vysvětlit romským rodičům výhody školy v místě bydliště, není o školu bohužel zájem.

Romští rodiče zastávají názor, že by jejich děti měly navštěvovat základní školy ve městě, aby byli v kontaktu se spolužáky neromskými. Tím pádem ZŠ Přichystalova přichází o řadu žáků, neboť školu navštěvují jen romské děti. V loňském školním roce disponovala škola pěti ročníky, nyní už jen dvěma. Romští rodiče také vnímají ZŠ Přichystalova jako lehčí, nazývají ji zvláštní, jedná se však

o školu základní. Mylné přesvědčení vede k menšímu zájmu o školu a hrozí její úplné zrušení.

Z níže uvedeného grafu č. 11 vidíme, že téměř polovina respondentů (15) označila své známky ve škole za průměrné a mají pocit, že ve škole jim to „jakžtakž jde“. 10 účastníků vnímá svůj prospěch za velmi dobrý, se známkami jsou velmi spokojeni. Opak si myslí 5 dotázaných, kteří svůj prospěch ve škole považují za hrozný, neboť známky mají špatné. Část uživatelů (4) konstatovala, že jejich prospěch závisí na daném předmětu a shodovali se, že dobré známky jim kazí především český jazyk či matematika.

Graf č. 11 Jak vnímáš svůj prospěch ve škole?

Graf č. 12 uvádí, že většina dotázaných (23) dochází do klubovny na doučování velmi aktivně, neboť téměř polovina (14) z nich využívá doučování každý den. Čtvrtina (9) z nich dochází 2 – 3 krát týdně. Lze tedy konstatovat, že účastníci šetření mají zájem na tom, aby jejich školní prospěch byl dobrý a lze se domnívat, že vztah ke škole či kučení je u těchto účastníků pozitivní. 7 respondentů vypovědělo, že na doučování dochází do zařízení jednou týdně, jeden chlapec pouze 1 do měsíce. Pouze 3 dotázaní na doučování vůbec nechodí. Jedna dívka sdělila, že přípravu do školy zvládá sama a dva chlapci vypověděli, že sice na doučování nechodí, ale zároveň si rozhodně nemyslí, že by jej vzhledem ke svému prospěchu nepotřebovali.

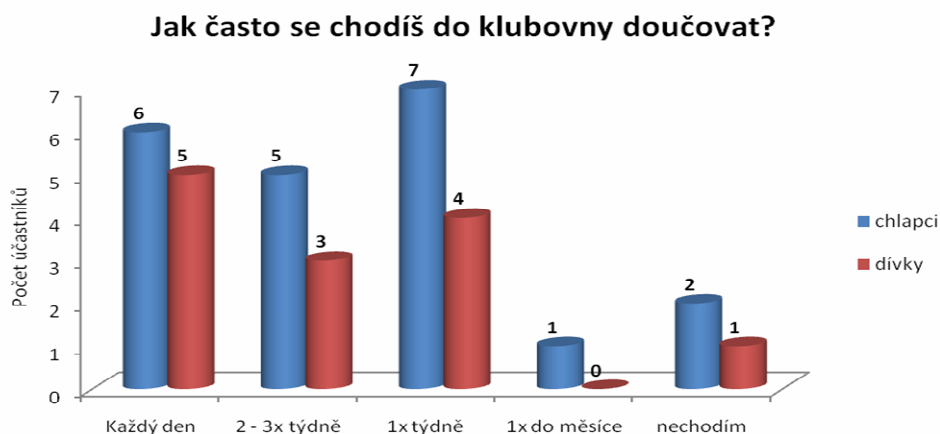
Uživatelů, kteří na doučování nedochází je jen hrstka. Ovšem tito všichni doučování nutně potřebují, neboť ve škole propadají i z několika předmětů. S prosbou o doučování přichází až ve chvíli, kdy potřebují připravit na reparaát. Motivací uživatelů s problémovým prospěchem se pracovníci dlouhodobě zabývají v rámci poradenství. Výsledky jsou však minimální.

Graf č. 12 jak často se chodíš do klubovny doučovat?

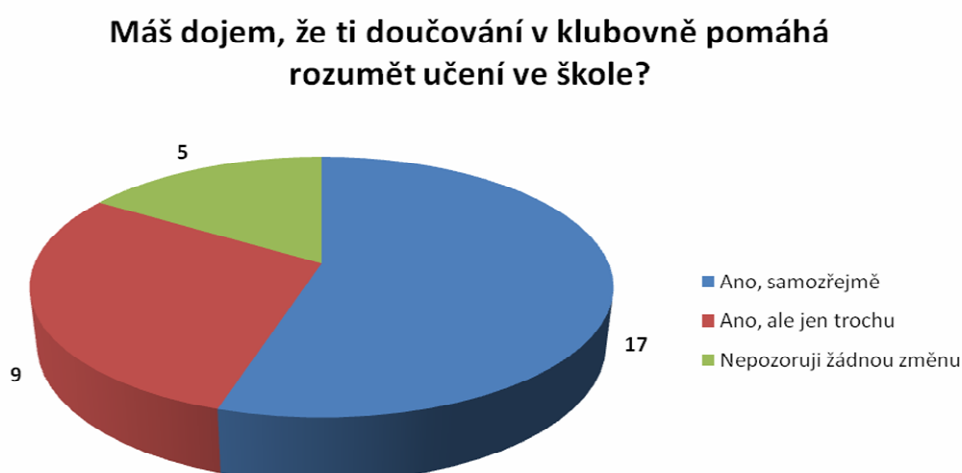
Nelze jednoznačně říci, že větší zájem o doučování jeví dívky či chlapci. Z grafu č. 13 vidíme, že dotazovaní chlapci i dívky přikládají doučování poměrně stejnou důležitost. Obě pohlaví dochází na doučování pravidelně. Lze se domnívat, že pozitivní školní prospěch je důležitý pro obě pohlaví stejně.

Graf č. 13 Zájem o doučování z hlediska pohlaví

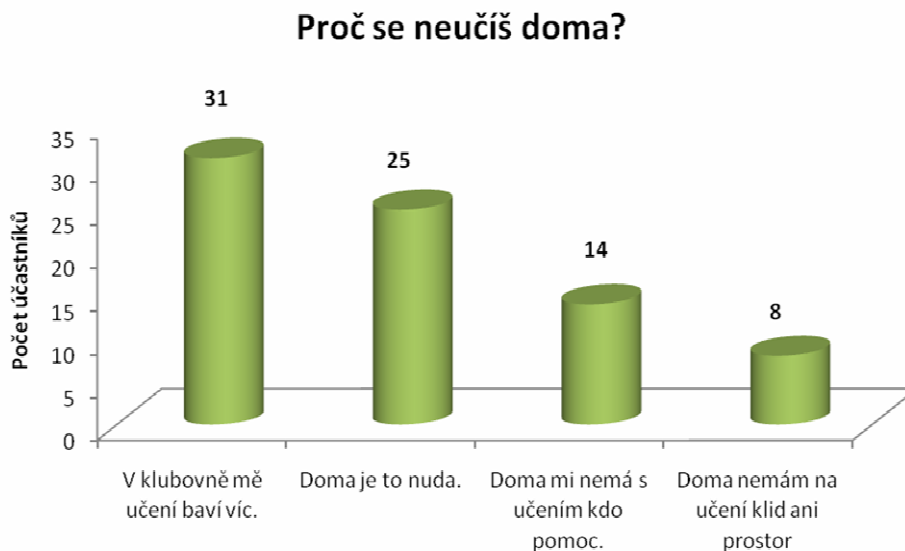
Doučování v klubovně lze považovat za velmi přínosné z hlediska pozitivního školního prospěchu romských chlapců a dívek, neboť polovina (17) z nich si myslí, že jim doučování jednoznačně pomáhá lépe rozumět učení ve škole. Z grafu č. 14 vidíme, že 9 dotázaných připouští, že i doučování v klubovně se podílí na tom, aby látce lépe rozuměli. 5 účastníků vypovědělo, že nevidí žádný zásadní rozdíl ve svém prospěchu. Zmíněné tvrzení zastávali respondenti, kteří doučování navštěvují pouze jednou týdně a chlapec docházející na doučování jednou měsíčně.

Graf č. 14 Máš dojem, že ti doučování v klubovně pomáhá rozumět učení ve škole?

Proč tedy účastníci dávají přednost návštěvě doučování v klubovně před domácí přípravou? Jako bývalá pracovnice NZDM Miriklo jsem přesvědčená, že uživatelé dochází především proto, že jim doma nemá s učením kdo pomoci, neboť jejich rodiče mají často nižší vzdělání než samotné děti nebo jednoduše látce nerozumí. Jako další důvod vidím fakt, že vzhledem k velkorodinám a miniaturním prostorům v bytě, uživatelé na učení nemají klid a prostor. Uživatelé situaci zřejmě nevnímají tak silně jako já, neboť tyto dva důvody uváděli v menší míře. Pozitivně mě překvapily výsledky grafu č. 15, které uvádí, že všichni respondenti, kteří dochází na doučování, považují učení v klubovně za zábavné a přiznávají, že doma je učení baví mnohem méně. Doučování se tedy jistě podílí na vytváření pozitivního vztahu uživatelů k učení a tím i ke škole.

Graf č. 15 Proč se neučíš doma? (Graf znázorňuje pouze odpovědi ze škály ANO)

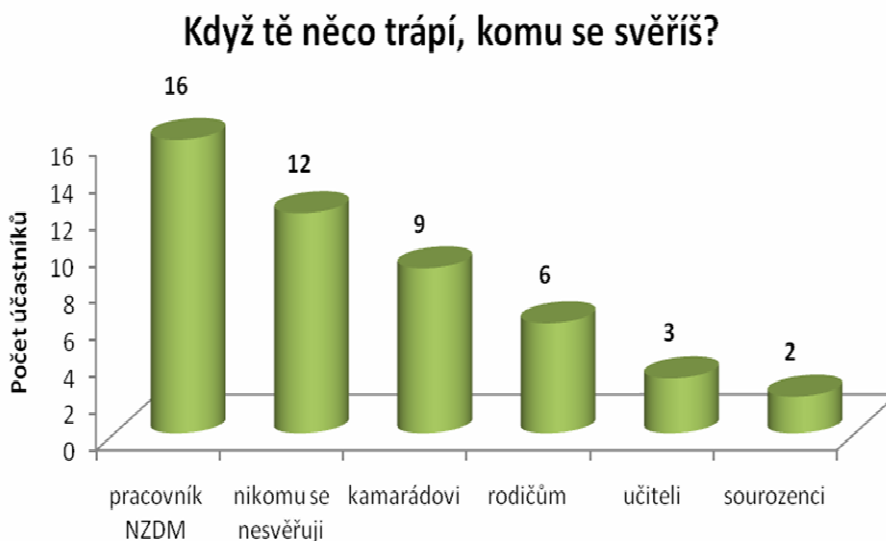

4.5.3 Poradenství

Třetí oblast šetření zjišťuje, zda oslovení chlapci a dívky využívají možnost poradenství a jak této službě rozumějí. Mezi uživateli NZDM Miriklo je poradenství známo pod pojmem „pokec“, proto termín používám v otázkách při šetření.

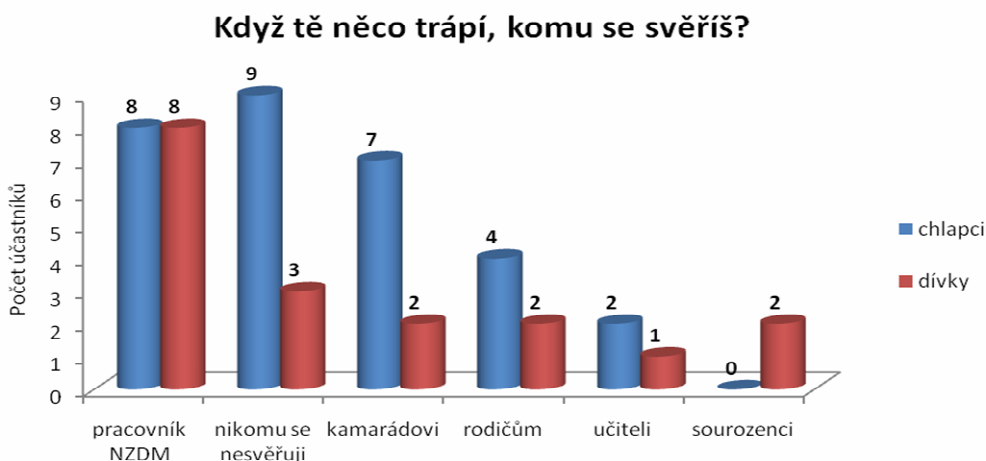
Jak ilustruje graf. č 16 pracovník NZDM získal u respondentů silnou důvěru a v případě potíží by se na něj účastníci jednoznačně obrátili. Zarážející bylo zjištění, že třetina dotázaných (12) se nikomu nesvěřuje a všechna svá trápení si nechává pro sebe. Jednalo se jak o uživatele ve věku 6 let, tak i o dospívající respondenty. Tyto respondenty jsem v průběhu rozhovoru informovala, že budou-li cítit potřebu podělit se s čímkoliv co prožívají, mohou se vždy obrátit na pracovníky NZDM. Pouhých 9 dotázaných uvedlo, že v případě nesnází se svěřují svým kamarádům. 6 oslovených bralo v potaz i možnost sdělit své potíže svým rodičům a 3 účastníci důvěřují také učitelům. Tito chlapci a dívky se ale shodli, že rodičům a učitelům by se svěřovali jen v případě těžkostí spojených se školou (např. konflikty se spolužáky).

Graf č.16 Když tě něco trápí, komu se svěříš? (Graf znázorňuje pouze odpovědi ze škály ANO)

Pracovník NZDM se stal stejně důvěrnou osobou pro chlapce i dívky. Zajímavostí je, že obecně se dotázaní chlapci svěříjí mnohem méně než dívky. Lze se domnívat, že se se svými problémy vypořádávají snáze než dívky a potřeba podělit se o trápení není tolik nutková. Zšetření ale bohužel nevzešlo reálné vysvětlení, proč tomu tak doopravdy je. U chlapců se dále setkáváme s tím, že se více než dívky svěříjí svým kamarádům – viz graf č. 17

Graf č. 17 Když tě něco trápí, komu se svěříš - dle pohlaví dotázaných (Graf znázorňuje pouze odpovědi ze škály ANO)

Z grafu č. 6 Co tě do klubovny nejvíc táhne? vidíme, že nabídka poradenství není z pohledu respondentů natolik přitažlivá. Přesto jsem zjistila, že všichni oslovení chlapci a dívky tuto možnost již někdy využili a všichni již mají s poradenstvím vlastní zkušenost.

Zároveň jsem zjišťovala, zda uživatelé správně rozumí pojmu „pokec“, který zastupuje termín poradenství. Odpovědi dotázaných uvádím záměrně v původním nezměněném znění. Na otázku, zda uživatelé ví co to znamená „pokec“, odpovídali následovně:

„Můžu se svěřit, jaký mám problémy.“ (dívka, 12 let)

„Jo, když potřebuješ, že tě něco trápí.“ (chlapec, 9 let)

„S problémama sem můžu jít.“ (chlapec, 13 let)

„Když něco nevíme.“ (chlapec, 13 let)

„O průseru, že jsme něco udělali.“ (chlapec, 11 let)

„Povídat, když něco máme, něco důležitého.“ (dívka, 11 let)

„Sem přijdeš, když chceš vyřešit problémy.“ (dívka, 15 let)

„Si chodím na pokec o škole a kolik si tady dělám problémů. Nebo se jdu podívat na kartu.“ (znamená nahlédnout do své dokumentace) (dívka, 10 let)

„Povídání, když ti je smutno za někým.“ (dívka, 10 let)

Z následujících výpovědí jsem zjistila, že část účastníků vnímá „pokec“ i jako příležitost říct, co se jim v klubovně nelíbí a co by chtěli nového.

„Mluvit a takhle, co chceme nového.“ (chlapec, 9 let)

„Co bych chtěl nového.“ (chlapec, 8 let)

„Něco se nám nelíbí.“ (dívka, 11 let)

„Pokec“ nabízí uživatelům možnost, přijít si do klubovny naplánovat svoji volnočasovou aktivitu. Nejčastěji se jedná o sportovní turnaj, vaření, taneční soutěž. Zřejmě z tohoto důvodu si 2 dotázaní ve věku 6 let a 3 účastníci ve věku 7 let mylně mysleli, že pokec znamená výrobu plakátů, které slouží jako pozvánka na danou volnočasovou aktivitu. Těmto respondentům byl pojem objasněn.

Velká část účastníků nebyla schopna definovat co „pokec“ znamená. Vyzvala jsem je tedy, zda-li by mohli alespoň uvést důvod či případ, který je samotné vedl k návštěvě poradenství. Dostalo se mi následujících výpovědí:

„Aby mi nebylo smutno, protože mi ve škole nadávají, že jsem degeška.“ (dívka, 10 let)

„Protože mi nadávají, že su močka, oni pak mluví s těma, co to dělaj.“ (dívka, 7 let)

„Třeba v autobuse, když ta jedna chálí říkala, že su černá huba.“ (dívka, 10 let)

„Nevím, jen tak, tady chcu jen být.“ (chlapec, 13 let)

„Když si chcu povídat o něčem, třeba jak se mám.“ (chlapec, 6 let)

„Tady si třeba povídáme o pravidlech v kluboně, když je porušuju.“ (chlapec, 13 let)

„Třeba když naše Kača musela dát malýho Mikoláška pryč, sem tady šel.“ (chlapec, 7 let)

„Když se biju ve škole, tak oni chtěj, abych tady přišel.“ (chlapec, 8 let)

„Oni mně tady říkaj, abych chodil na doučko.“ (chlapec, 13 let)

„Třeba že chcu přestat kouřit, oni mi radíjou, aji mi domluvili jednu gádži, že mi s tím pomůže, ale nešla sem tam.“ (dívka, 12 let)

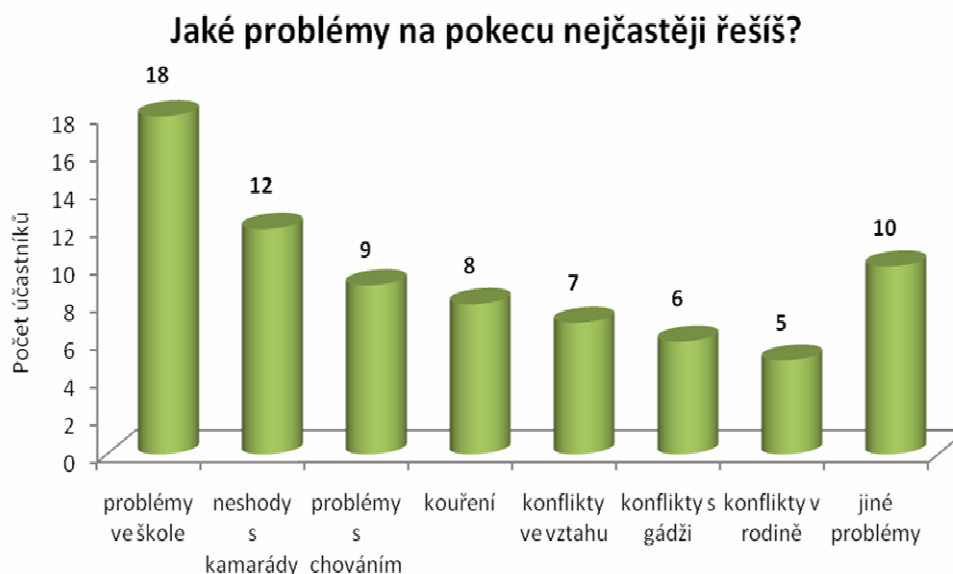
„Jak mi umřel tata... tak sem o tym s tebou mluvil.“ (chlapec, 11 let)

Graf č. 18 ilustruje, že nejčastějším tématem dotázaných v rámci poradenství je škola. Problémy ve škole se týkají známek, časté absence, nevhodného chování účastníků, ale i jejich spolužáků a vyučujících k nim samotným. 12 oslovených chlapců a dívek hovoří v rámci poradenství o konfliktech s kamarády. Učí se jak neshody řešit, jak jim předcházet či jak znovu navázat s kamarády kontakt. O problémech s chováním, ať už ve škole či v kluboně, mluví v rámci poradenství 9 dotázaných. Pro rady, jež se týkají závislosti na kouření a způsobů jak mu odvykat, přichází 8 účastníků. Konflikty s gádží považuje 6 respondentů za natolik časté a závažné, že je také řeší v rámci poradenství. Pouze 5 oslovených v rámci „pokecu“ hovoří o konfliktech v rodině.

Jako jiný důvod častých návštěv „pokecu“ uvedli 4 účastníci fakt, že si chtějí jen s někým popovídat o tom jak se mají. 2 uživatelky odpověděly, že se na „pokecu“

věnují i tématu zdravotních problémů. 1 chlapec podokl, že nejvíce času na „pokecu“ stráví kvůli porušování pravidel v klubovně. 3 účastníce vypověděly, že nejčastěji navštěvují „pokec“ za účel tvorby individuálního plánu.

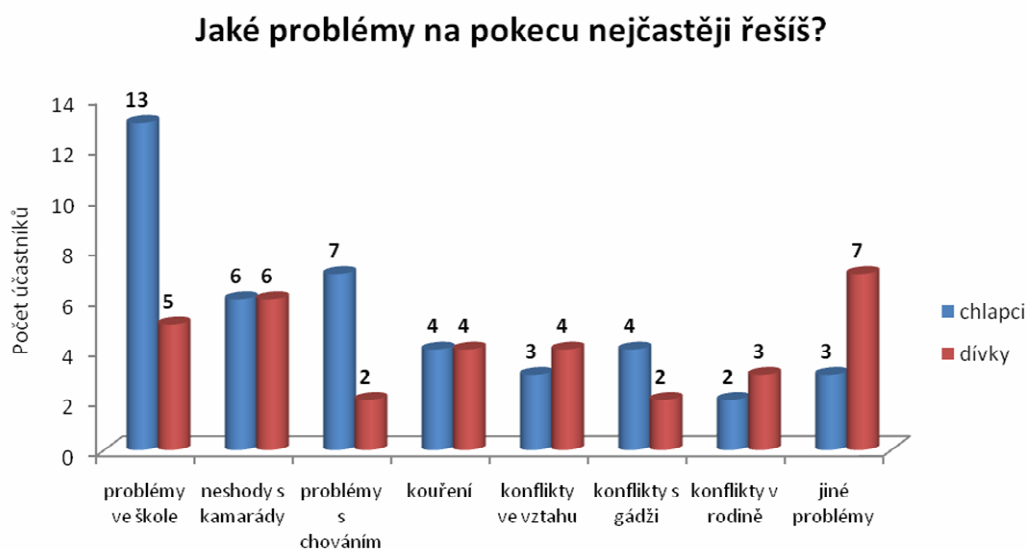
Graf č. 18 Jaké problémy na pokecu nejčastěji řešíš? (Graf znázorňuje pouze odpovědi ze škály ANO)

Lze se domnívat, že se oslovená děvčata zabývají v rámci poradenství jinými tématy než dotázaní chlapci? Odpověď na otázku nám znázorňuje graf č. 19. U oslovených chlapců se mnohem častěji (13) v rámci poradenství setkáváme s problémy, které se týkají školy. Dokonce i více chlapců (7) než dívek řeší v rámci „pokecu“ problémy se svým chováním.

Domnívám se ale, že nelze na základě těchto dat obecně stanovit, zda-li jsou romští chlapci více „zlobiví“ a častěji se potýkali s problémy ve škole. Výsledek šetření může být pouze ovlivněn tím, že se rozhovorů nezúčastnil stejný počet dívek jako chlapců.

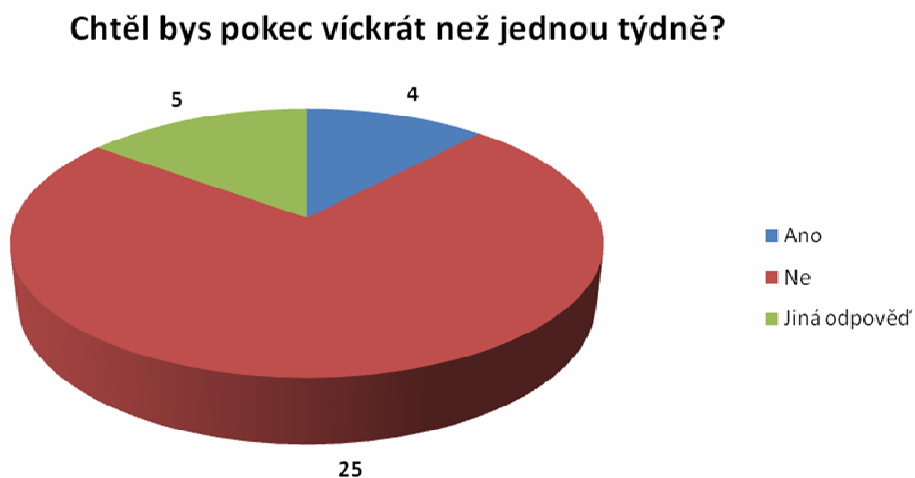
Graf č. 19 Jaké problémy na pokecu nejčastěji řešíš - dle pohlaví dotázaných. (Graf znázorňuje pouze odpovědi ze škály ANO)

O poradenství je z pohledu účastníků velký zájem a témat k řešení je celá řada. Přesto ale z následujícího grafu č. 16 vidíme spokojenost uživatelů s tím, že je poradenství vymezen jen jeden den v týdnu. Pouze 4 dotázaní by uvítali možnost pokecu dvakrát týdně a 1 chlapec třikrát týdně. 4 respondenti zvolili možnost jiné odpovědi, ve které se třikrát objevilo, že by oslovení „pokec“ zrušili úplně a jeden chlapec (dochází do klubovny pouze jedno měsíčně) se vyjádřil, že je mu zcela jedno kolikrát týdně „pokec“ je či bude.

Je otázkou z jakého důvodu uživatelé nechtějí navýšit počet dnů, ve kterých by si mohli chodit do zařízení povídat. O „pokec“ je z řad uživatelů velký zájem, schůzky si s pracovníky musí domlouvat předem, neboť by se na ně jinak nedostala řada. Z pohledu pracovníka rozsah poradenství určitě nepokrývá poptávku uživatelů. Přesto lze dle výpovědí respondentů usuzovat, že oni jsou s možnostmi poradenství spokojeni. Je pravdou, že den, kdy je „pokec“ poskytován, je z pohledu uživatelů vnímám jako den, který jim bere příležitost vyžít se ve volnočasových aktivitách. Je možné, že v případě rozšířené provozní doby by možnost „pokecu“ uživatelé uvítali, ale to se lze jen domnívat.

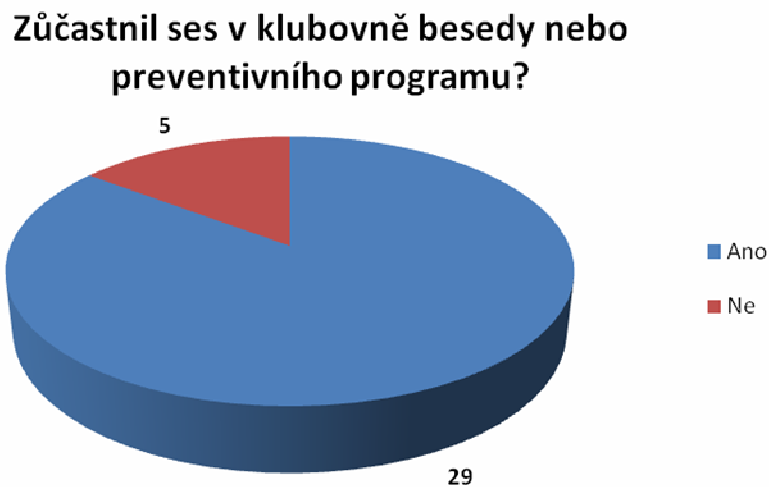
Graf č. 20 Chtěl bys pokec víckrát než jednou týdně?

4.5.4 Besedy, preventivní programy

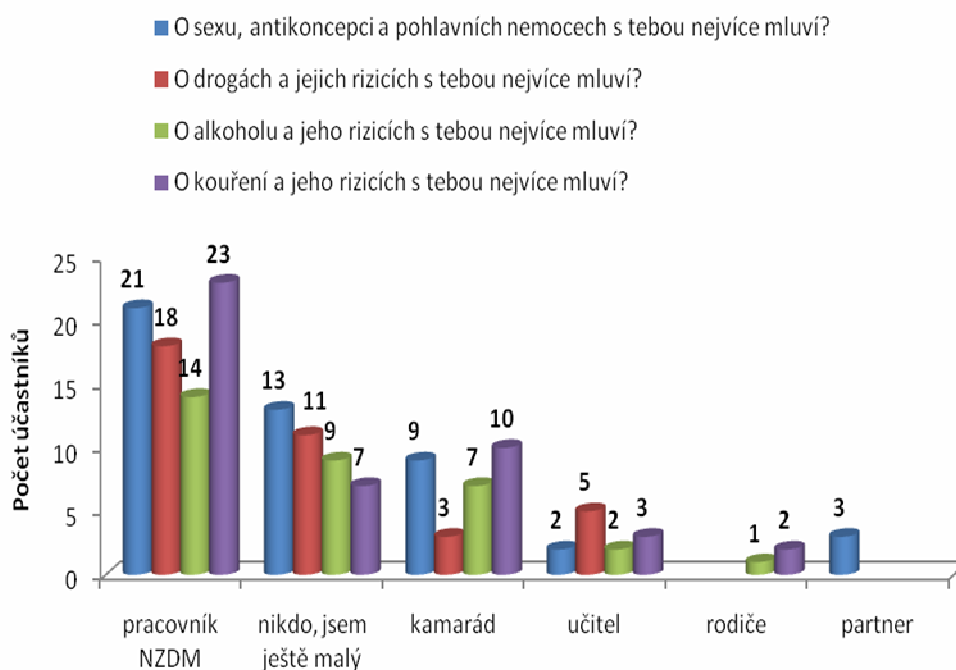
Z grafu č. 6 Co tě do klubovny nejvíc táhne? vidíme, že nabídka besed a preventivních programů není z pohledu respondentů natolik přitažlivá. Přesto většina účastníků (29) vypověděla, že se již někdy v NZDM zúčastnila besedy či preventivního programu. Pouze 5 respondentů, z toho dva ve věku 6 let a tři ve věku 7 let, nikdy žádnou besedu či preventivní program nenavštívili – viz graf č. 21.

Graf č. 21 Zúčastnil ses v klubovně besedy nebo preventivního programu?

Účastníci byli dotázáni ve čtyřech otázkách na čtyři různá témata, jejichž prevencí by bylo dobré se v lokalitě Přichystalova 70 důkladně zabývat, neboť zde hrozí jejich zvýšený výskyt a především neznalost jejich rizik. Účastníkům byly položeny následující otázky. O sexu, antikoncepci a pohlavních nemocech s tebou nejvíce mluví? O drogách, alkoholu, kouření a jejich rizicích s tebou nejvíce mluví? Vyhodnocení uvádím v grafu č. 22. Z výsledků šetření nutno vyzdvihnout především pracovníka NZDM, který z hlediska prevence hraje pro uživatele opravdu významnou roli. Ve všech dotázaných tématech byl zmíněn jako nejčastější člověk, který s oslovenými chlapci a děvčaty o tématech hovoří. Velká část respondentů nižšího věku konstatovala, že přestože se besed či preventivních programů v klubovně zúčastňují, zmiňovaná témata s nimi nejsou probírána v klubovně ani nikde jinde, neboť jsou ještě malí. Šetření potvrzuje, že v romské rodině se s dětmi otevřeně téměř vůbec nemluví o žádném z těchto rizikových jevů. Sex je pro Romy téma naprosto tabuizované, stejně jako drogy. Respondenti přiznali, že sice běžně vidí rodinu pít alkohol a téměř všichni kolem nich kouří, přesto s nimi nikdo z rodiny o rizicích spojených s těmito jevy nemluví.

Graf č. 22 Kdo s tebou nejvíce mluví o rizicích spojených se sexem, drogami, alkoholem a kouřením? (Graf znázorňuje pouze odpovědi ze škály ANO)

4.6 Shrnutí výsledků

Výsledky šetření jednoznačně ukazují potřebnost služeb poskytovaných NZDM Miriklo. Všechny čtyři zvolené oblasti šetření lze díky výpovědím účastníků hodnotit za velmi potřebné pro děti a mládež žijící v lokalitě Přichystalo 70.

Volnočasové aktivity jsou nejčastějším důvodem příchodu uživatelů do klubovny a slouží k navázání kontaktu s ostatními uživateli i pracovníky. V NZDM Miriklo hrají volnočasové aktivity i zástupnou roli za zájmové kroužky a tím umožňují dětem trávit svůj volný čas aktivním a smysluplným způsobem. Zároveň však musí pracovníci své uživatele podporovat a opakovaně jim nabízet možnost zájmových kroužků, informovat je o cenách a dostupnosti. Pracovníci by měli mít stále na paměti, že volnočasové aktivity mají poskytovat jen do také míry, aby se nestávalo, že uživatelé budou mít pocit, že nemusí chodit do placeného kroužku, neboť jim vše nabízí klubovna.

Účastníci šetření jsou nespokojeni s provozní dobou klubovny a přáli by si, aby byla prodloužena. Bylo by tím i zajištěno smysluplnější trávení volného času po delší časový úsek během dne.

NZDM Miriklo se podílí velkým dílem na vytváření pozitivního vztahu romských dětí ke škole. Díky doučování mají oslovení chlapci a dívky lepší školní prospěch, a tím i kladnější vztah k učení.

Poradenství představuje pro respondenty příležitost svěřit se se svými problémy. Pracovník NZDM je často jedinou důvěrnou osobou, s kterou jsou ochotni o svých trápeních mluvit. Zároveň by však pracovníci NZDM Miriklo měli myslet na to, že musí možnost poradenství co nejčastěji svým uživatelům připomínat, především těm účastníkům, kteří v rámci šetření vypověděli, že se nikomu nesvěřují.

V oblasti prevence patologických jevů hraje NZDM Miriklo nezastupitelnou roli. Pracovníci NZDM jsou často jedinými lidmi, kteří o rizikových jevech s romskými dětmi mluví. Osvěta a detabuizování témat sexu, drog, alkoholu, kouření a mnoha dalších je významným potenciálem tohoto zařízení v dané lokalitě.

Jednoznačně lze konstatovat, že neexistence NZDM Miriklo v sociálně vyloučené lokalitě Přichystalova 70 by vedla ke zhoršení životní situace romských dětí a mládeže z této lokality.

Nejzávažnější zjištění realizovaného šetření lze shrnout do následujících bodů:

- Téměř všichni respondenti navštěvují NZDM Miriklo aktivně, tzn. každý den či 2-3x týdně.
- Uživatele do klubovny nejvíce „lákají“ volnočasové aktivity, možnost setkat se zde se svými přáteli a nabídka využití počítače s připojením k internetu.
- Téměř všichni dotazovaní nenavštěvují žádné zájmové kroužky. Důvody jsou následující: rodiče se bojí pouštět děti samotné mimo domov, kroužky jsou finančně náročné, vše co respondenti potřebují, většinou nacházejí v klubovně.
- Většina účastníků není spokojená s otevírací dobou NZDM Miriklo.
- Svůj volný čas (mimo klubovnu) tráví oslovení chlapci a dívky postáváním na chodbě či před domem nebo se zdržují doma.
- Většina respondentů vnímá svůj prospěch ve škole jako velmi dobrý či průměrný.
- Zájem o doučování v klubovně je z řad chlapců i dívek stejný. Většina dotázaných navštěvuje doučování každý den či 2-3x týdně.
- Téměř všichni účastníci šetření mají pocit, že jim doučování jednoznačně pomáhá lépe rozumět látce probírané ve škole.
- Uživatelé navštěvují doučování především proto, že učení v klubovně považují za zábavnější.
- Oslovení chlapci a děvčata se nejčastěji se svými trápeními svěřují pracovníkům NZDM. Ovšem téměř polovina oslovených (především chlapců) si svá trápení nechává pro sebe.
- V rámci poradenství uživatelé nejčastěji mluví o problémech ve škole či o svém nevhodném chování. Řeší neshody s kamarády, ale i závislost na kouření.
- Téměř všichni dotázaní se již někdy v klubovně zúčastnili besedy či preventivního programu.
- Pracovník NZDM hraje nezastupitelnou roli v prevenci patologických jevů.

ZÁVĚR

Diplomová práce popisuje specifika romské výchovy a zabývá se problematikou vzdělávání romských dětí.

Seznamuje s úlohou nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, charakterizuje je z hlediska sociálních služeb. Jednotlivě popisuje obsah poskytovaných služeb a vysvětluje úlohu volnočasových aktivit v zařízení. Ve třetí část práce se věnuji charakteristice již konkrétního nízkoprahového zařízení (NZDM Miriklo), které se nachází v sociálně vyloučené lokalitě Přichystalova 70 v Olomouci.

Empirická část práce vyzdvihuje potenciál NZDM Miriklo. Poukazuje na potřebnost této sociální služby v dané lokalitě. Díky metodě polostrukturovaných rozhovorů se nám dostává jedinečného pohledu uživatele na službu. Odkrývá se nám důležitost NZDM Miriklo ve školní úspěšnosti romských žáků. Zařízení pomáhá vytvářet pozitivní vztah dětí k učení i ke škole samotné. Zároveň nám analýza dat dokládá, že pracovník NZDM se často stává jedinou důvěryhodnou osobou pro romské děti, které se dokáží bez obav svěřit se svými trápeními a problémy. NZDM nabízí uživatelům bezpečný prostor pro trávení volného času. Uživatelé zařízení jej vnímají jako prostor pro setkávání se se svými kamarády. Volnočasové aktivity se tedy velkým dílem podílejí na tom, že uživatelé přijdou klubovnu navštívit. Nezapomenutelnou úlohu NZDM sehraje i v oblasti prevence patologických jevů. Pracovníci NZDM se snaží prostřednictvím pořádání besed a preventivních programů osvětlit témata, která jsou pro Romy tabuizována.

Šetření dokazuje, že neexistence NZDM Miriklo v sociálně vyloučené lokalitě Přichystalova 70 v Olomouci by vedla ke zhoršení životní situace romských dětí a mládeže dané lokality.

Diplomová práce nalezne uplatnění pro účely NZDM Miriklo. Bude využívána jako základní materiál pro zaškolování nových pracovníků. Empirická část poslouží ke zkvalitnění služeb poskytovaných NZDM Miriklo, a tím i ke spokojenosti jejich uživatelů. Věřím, že má práce přinesla ucelenější pohled na problematiku práce s romskými dětmi v NZDM a že se toto téma stane podnětem zájmu majoritní společnosti o danou problematiku.

POUŽITÁ LITERATURA

BALVÍN, J. *Výchova a vzdělávání romských žáků jako pedagogický systém.*

Praha: Hnutí R, 2004. ISBN 80-86798-01-1

BEDNÁŘOVÁ, Z., PELECH, L. *Sociální práce na ulici: Streetwork.* Brno: Doplněk, 1999. ISBN 80-7239-048-1

ČECHLOVSKÝ, J., RACEK, J. Kořeny vzniku nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v České republice. In KLÍMA, P. et al. *Kontaktní práce: Antologie textů České asociace streetwork.* Praha: Česká asociace streetwork, 2007. ISBN 978-80-254-4001-8

ČESKÁ ASOCIACE STREETWORK, O.S. *Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež (NZDM).* Praha: ČAS, 2008. (publikace neobsahuje údaj o ISBN)

DAVIDOVÁ, E. *Cesty Romů 1945 – 1990.* Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0524-5

DEMETR, G. Slovo dvěma romským novinářům. In HÜBSCHMANNOVÁ, M. *Šaj pes dovakeras. Můžeme se domluvit.* Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0496-6

DĚDIČ, M. Problémy s adaptací na školní prostředí. In BALVÍN, J. (ed.) *Metody výchovy a vzdělávání ve vztahu k národnostním menšinám. Mezinárodní konference 4. setkání národnostních menšin 23. setkání Hnutí R 11. – 12. listopadu.* Praha: Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast národnostních menšin, 2005. ISBN 80-902972-8-9

FORET, M. *Marketingový průzkum: Poznáváme svoje zákazníky.* Brno: Computer Press, a.s., 2008. ISBN 978-80-251-2183-2

FRIŠTENSKÁ, H., VÍŠEK, P. *O Romech (na co jste se chtěli zeptat). Manuál pro obce*. Praha: VCVS ČR, o.p.s., 2002. (publikace neobsahuje údaj o ISBN)

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0

HÁJKOVÁ, M. Rodina a zvyky slovenských Romů usazených v České republice. In ŠIŠKOVÁ, T. (ed.) *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2

HEŘMANOVÁ, V., KOVAŘÍKOVÁ, M. Využití alternativních výchovně-vzdělávacích programů jako prostředků zefektivnění vzdělávacích výsledků rómských žáků. In KOLEKTIV AUTORŮ. *Vzdělání – klíč ke změně společenské pozice rómské komunity*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2000. ISBN 80-7044-327-8

HÜBSCHMANNOVÁ, M. *Šaj pes dovakeras. Můžeme se domluvit*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0496-6

KAMIŠ, K. Základní škola – jazyk školy a řeč dítěte. Jazyková výchova a vzdělávání v mladším školním věku (překonávání komunikačních bariér ve výchově a vzdělávání rómských žáků). In BALVÍN, J. et al. *Bariéry a negativní jevy v životě a vzdělávání Romů. 3. setkání Hnutí R v 5. ZŠ Most-Chanov 28.-29.dubna 1995*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1996. ISBN 80-902149-1-6

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0

MIKA, Š. Romský žák. In BALVÍN, J. *Výchova a vzdělávání romských žáků jako pedagogický systém*. Praha: Hnutí R, 2004. ISBN 80-86798-01-1

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2010. ISBN 80-247-1362-4

RACEK, J., HERZOG, A. Fenomén NZDM, tedy Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. In KLÍMA, P. et al. *Kontaktní práce: Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: Česká asociace streetwork, 2007. ISBN 978-80-254-4001-8

REIZNEROVÁ, M. Slovo romské básnířce Margitě Reiznerové. Vzpomínky na to, co bylo romipen v jejím mládí. Dnes? A cesta dál. In HÜBSCHMANNOVÁ, M. *Šaj pes dovakeras. Můžeme se domluvit*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0496-6

ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-410-9

SEKYT, V. Zamyšlení nad zvláštnostmi romských dětí vstupujících do školy. In ŠIŠKOVÁ, T. (ed.) *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-285-8

SCHMERCZ, I. Rómské děti ve škole. In KOLEKTIV AUTORŮ. *Vzdělání – klíč ke změně společenské pozice rómské komunity*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2000. ISBN 80-7044-327-8

Standardy kvality NZDM Miriklo

STANIČEK, J., SYROVÝ, J., HERZOG, A. Definování cílové skupiny v rámci pojetí práce zaměřené na člověka. In KLÍMA, P. et al. *Kontaktní práce: Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: Česká asociace streetwork, 2007. ISBN 978-80-254-4001-8

SVOBODA, M. Sociálně – pedagogické přístupy v práci s „neorganizovanou mládeží“ v nízkoprahových zařízeních a otevřených klubech pro děti a mládež. In KLÍMA, P. et al. *Kontaktní práce: Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: Česká asociace streetwork, 2007. ISBN 978-80-254-4001-8

ŠEVČÍKOVÁ, V. *Sociokulturní a hudebně výchovná specifika romské minority v kontextu doby*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. ISBN 80-7042-282-3

ŠÍŠKOVÁ, T. (ed.) *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9

ŠÍŠKOVÁ, T. Jak komunikovat s Romy – zvláštnosti vzájemné komunikace. In FRIŠTENSKÁ, H., VÍŠEK, P. *O Romech (na co jste se chtěli zeptat). Manuál pro obce*. Praha: VCVS ČR, o.p.s., 2002. (publikace neobsahuje údaj o ISBN)

Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnicích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

ŽLNAYOVÁ, E. Mluví Romové romsky? In ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-410-9

Odborné časopisy

BEDNÁŘOVÁ, Z. Vývoj terénní práce v ČR s shrnutím šestiletého vzdělávání sociálních asistentů v SRN. In *Éthum* 30/2001. (periodikum neobsahuje údaj o ISSN)

ČECHLOVSKÝ, J. Česká asociace streetwork a nízkoprahové sociální služby. In *Éthum* 40/2004. (periodikum neobsahuje údaj o ISSN)

HERZOG, A. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (NZDM). In *Éthum* 39/2003. (periodikum neobsahuje údaj o ISSN)

KLEMPÁR, G. Romští rodiče dříve a dnes. In *Romano džaniben* 1-2/2002. ISSN 1210-8545

PELECH, L. Současný stav práce streetwork v Brně. In *Éthum* 30/2001. (periodikum neobsahuje údaj o ISSN)

STANÍČEK. Rozhovor s Jiřím Staníčkem. In *Éthum* 33/2002. (periodikum neobsahuje údaj o ISSN)

ŽLNAYOVÁ, E. et al. Postavenie a úloha ženy - matky a muža - otca v rómskej rodine. In *Romano džaniben* 1-2/1996. ISSN 1210-8545

Internetové zdroje

Cíle. dostupné na WWW. <<http://klubtulip.cz/>> [on-line] [cit. 27.11.2010]

Cíle Klubu Kryt. dostupné na WWW. <<http://www.klubtulip.cz>> [on-line] [cit. 10.12.2010]

ČECHLOVSKÝ, J. *Kořeny vzniku NZDM v České republice*. dostupné na WWW. <http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=703> [on-line] [cit. 27.11.2010]

Dětství. dostupné na WWW. <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18389>> [on-line] [cit. 28.1.2011]

Integrovaný plán rozvoje města Olomouce (IPRM) Revitalizace a regenerace sídliště. dostupné na WWW.

<[http://www.olomouc.eu/administrace/repository/gallery/articles/64_/6422/dokument-
t-iprm-po-zmene-1a.cs.pdf](http://www.olomouc.eu/administrace/repository/gallery/articles/64_/6422/dokument-iprm-po-zmene-1a.cs.pdf)> [on-line] [cit. 24.1.2011]

Mládí. dostupné na WWW. <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18624>> [on-line]
[cit. 28.1.2011]

NZDM Miriklo. dostupné na WWW. <[http://www.olomouc.eu/portal/socialni-
sluzby-olomouc/socialni-sluzby/nzdm-miriklo_%28cesky%29](http://www.olomouc.eu/portal/socialni-sluzby-olomouc/socialni-sluzby/nzdm-miriklo_%28cesky%29)> [on-line]
[cit. 24.1.2011]

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (2681931). dostupné na WWW.
<[http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do;jsessionid=898EA1A9D205FFA44E
929F5F9725A5D6.node1?736c=f13308aecd14586c&SUBSESSION_ID=129724624
0869_1](http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do;jsessionid=898EA1A9D205FFA44E929F5F9725A5D6.node1?736c=f13308aecd14586c&SUBSESSION_ID=1297246240869_1)> [on-line] [cit. 24.1.2011]

Poslání. dostupné na WWW.
<<http://www.filadelfie.cz/site/filadelfie/web.nsf/pages/frydlant-uvodni>> [on-line]
[cit. 27.11.2010]

Poslání. dostupné na WWW. <<http://klubtulip.cz/>> [on-line] [cit. 27.11.2010]

Poslání a cíle. dostupné na WWW. <<http://www.nzdmautobus.net/poslani-a-cile/>>
[on-line] [cit. 27.11.2010]

Poslání NZDM Klub Kryt. dostupné na WWW. <<http://www.klubtulip.cz>> [on-line]
[cit. 10.12.2010]

Romská rodina. dostupné na WWW. <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18387>> [on-
line] [cit. 28.1.2011]

Stáří. dostupné na WWW. <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18074>> [on-line]
[cit. 28.1.2011]

*Vytvoření a podpora Lokálního partnerství pro sociálně vyloučenou lokalitu
Přichystalova 70.* dostupné na WWW. <<http://www.esfcr.cz/projekty/vytvoreni-a-podpora-lokalniho-partnerstvi-pro-socialne>> [on-line] [cit. 22.2.2011]

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 List šetření pro polostrukturovaný rozhovor

Příloha č. 2 Leták NZDM Miriklo

LIST ŠETŘENÍ PRO POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

1. Pohlaví: Dívka Chlapec **2. Věk:**

3. Jak často chodíš do klubovny?

- Každý den.
- 2-3 x týdně.
- Jednou týdně.
- Jednou do měsíce.
- Méně.

4. Ví tví rodiče, že chodíš do klubovny? Ano Ne

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY

5. Co tě do klubovny nejvíc táhne?

☐ Zábava (tanec, pinec, hry, fotbálek).	Ano	Ne	Nevím
☐ Kamoši.	Ano	Ne	Nevím
☐ PC (internet).	Ano	Ne	Nevím
☐ Doučování.	Ano	Ne	Nevím
☐ Besedy, preventivní programy.	Ano	Ne	Nevím
☐ Můžeš se svěřit, když tě něco trápí.	Ano	Ne	Nevím
☐ Jiná odpověď:			

6. Navštěvuješ nějaké zájmové kroužky mimo klubovnu?

Ano (následuje otázka č. 8) Ne, jen v klubovně.

7. Do kroužků nechodíš, protože:

☐ Rodiče na kroužky nemají peníze.	Ano	Ne	Nevím
☐ Rodiče tě samotného mimo domov nepustí.	Ano	Ne	Nevím
☐ Nechceš mezi gádže.	Ano	Ne	Nevím

- Proč bys někam chodil/a, vše máš v klubovně. Ano Ne Nevím
- Jiný důvod:

8. Klubovna je otevřená denně tři hodiny, co na to říkáš?

- Super! Vyhovuje mi to.
- Hrůza! Chci delší pracovní dobu!
- Jiná odpověď:

9. Když je klubovna zavřená, svůj volný čas trávíš:

- Postáváním s kamarády na chodbě/před domem. Ano Ne Nevím
- V jiné klubovně. Ano Ne Nevím
- Jsem doma. Ano Ne Nevím
- Jinak. Uveď jak:

DOUČOVÁNÍ

10. Kam chodíš do školy?

- ZŠ
- Základní škola praktická (Speciální škola)
- SOU: obor –

11. Jak vnímáš svůj prospěch ve škole

- Hrůza! Mám špatné známky.
- Jde to! Mám průměrné známky.
- Paráda! Ve škole mi to jde.
- Jak kdy, záleží na předmětu.
- Jiná odpověď:

12. Jak často se chodíš do klubovny doučovat?

- Každý den.
- 2-3 x týdně.
- Jednou týdně.

- Jednou do měsíce.
- Méně.
- Nechodím.

13. Máš dojem, že ti doučování v klubovně pomáhá rozumět učení ve škole?

- Ano, samozřejmě.
- Ano, ale jen trochu.
- Nepozoruji žádnou změnu.

14. Doma se neučíš, protože:

☐ Doma je to nuda.	Ano	Ne	Nevím
☐ V klubovně tě učení baví víc.	Ano	Ne	Nevím
☐ Doma ti nemá s učením kdo pomoci.	Ano	Ne	Nevím
☐ Doma nemáš na učení klid ani prostor.	Ano	Ne	Nevím
☐ Jiný důvod:			

PORADENSTVÍ

15. Když tě něco trápí, komu se svěříš?

☐ Kamarád	Ano	Ne	Nevím
☐ Rodič	Ano	Ne	Nevím
☐ Sourozenec	Ano	Ne	Nevím
☐ Jiný příbuzný	Ano	Ne	Nevím
☐ Pracovník NZDM	Ano	Ne	Nevím
☐ Učitel	Ano	Ne	Nevím
☐ Facebook (chat, blog)	Ano	Ne	Nevím
☐ Jiná odpověď:			

16. Každou středu můžeš přijít do klubovny na pokec, víš co to znamená?

17. Využil si někdy pokecu?

- Ano Ne (následuje otázka č.19)

18. Jaké problémy/trápení nejčastěji na pokecu řešíš?

☐ Neshody s kamarády	Ano	Ne	Nevím
☐ Konflikty v rodině.	Ano	Ne	Nevím
☐ Problémy v partnerském vztahu.	Ano	Ne	Nevím
☐ Konflikty s gádži.	Ano	Ne	Nevím
☐ Problémy ve škole.	Ano	Ne	Nevím
☐ Problémy s chováním.	Ano	Ne	Nevím
☐ Kouření	Ano	Ne	Nevím
☐ Problémy s hledáním práce	Ano	Ne	Nevím
☐ Jiné problémy:			

19. Chtěl bys mít možnost, přijít na pokec vícrát než jednou týdně?

- Ano Ne

Navrhni kolikrát:

PREVENTIVNÍ PROGRAMY

20. Zúčastnil/a ses někdy v klubovně besedy/preventivního programu?

- Ano Ne

21. O sexu, antikoncepci, pohlavních nemocích s tebou nejvíc mluví?

☐ Kamarád.	Ano	Ne	Nevím
☐ Rodič.	Ano	Ne	Nevím
☐ Sourozenec.	Ano	Ne	Nevím
☐ Jiný příbuzný.	Ano	Ne	Nevím
☐ Pracovník NZDM.	Ano	Ne	Nevím
☐ Učitel.	Ano	Ne	Nevím
☐ Nikdo, jsem ještě malý/á.			
☐ Jiná odpověď:			

23. O drogách a jejich rizicích s tebou nejvíce mluví?

☐ Kamarád.	Ano	Ne	Nevím
☐ Rodič.	Ano	Ne	Nevím
☐ Sourozenec.	Ano	Ne	Nevím
☐ Jiný příbuzný.	Ano	Ne	Nevím
☐ Pracovník NZDM.	Ano	Ne	Nevím
☐ Učitel.	Ano	Ne	Nevím
☐ Nikdo, jsem ještě malý/á.			
☐ Jiná odpověď:			

22. O alkoholu a jeho rizicích s tebou nejvíce mluví?

☐ Kamarád.	Ano	Ne	Nevím
☐ Rodič.	Ano	Ne	Nevím
☐ Sourozenec.	Ano	Ne	Nevím
☐ Jiný příbuzný.	Ano	Ne	Nevím
☐ Pracovník NZDM.	Ano	Ne	Nevím
☐ Učitel.	Ano	Ne	Nevím
☐ Nikdo, jsem ještě malý/á.			
☐ Jiná odpověď:			

24. O kouření a jeho rizicích s tebou nejvíce mluví?

☐ Kamarád.	Ano	Ne	Nevím
☐ Rodič.	Ano	Ne	Nevím
☐ Sourozenec.	Ano	Ne	Nevím
☐ Jiný příbuzný.	Ano	Ne	Nevím
☐ Pracovník NZDM.	Ano	Ne	Nevím
☐ Učitel.	Ano	Ne	Nevím
☐ Nikdo, jsem ještě malý/á.			
☐ Jiná odpověď:			

NZDM MIRIKLO

NÍZKOPRAHOVÉ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Je ti mezi 6 až 18 lety?

Nudíš se?

Chceš se dozvědět něco nového?

Hledáš nové kamarády?

Potřebuješ s něčím pomoci nebo poradit?

Chceš si napsat úkoly nebo se doučit do školy?

PAK JSOU TYTO INFORMACE URČENY PŘÁVĚ TOBĚ!

- doučování, psaní úkolů,
- ping pong, šipky, stolní fotbálek,
- hudební koutek, tanec, poslech hudby,
- výtvarnou dílnu, besedy na zajímavá témata,
- pomoc s problémy, informace, rady,
- počítače s připojením k internetu.

Pokud Tě naše nabídka zaujala, neváhej a přijď se podívat!

Najdeš nás na Přichystalově ulici v suterénu domu číslo 70 každý všední den od 14:00 do 17:00.

Můžeš nám i napsat na e-mail: nzdm.miriklo@seznam.cz nebo se domluvit na telefonu 731 648 669.

UNÁS SE ZA NIC NEPLATÍ!

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Marta Svatušková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Doc. PhDr. Jitka Skopalová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (Miriklo Olomouc)
Název v angličtině:	Low-threshold facilities for children and young people (Miriklo Olomouc)
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá fenoménem romské rodiny, popisuje specifika romské výchovy a věnuje se problematice vzdělání romských dětí. Obecně popisuje Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež a seznamuje s fungováním NZDM Miriklo. Výsledky ilustrativního šetření zdůrazňují potenciál NZDM Miriklo v sociálně vyloučené lokalitě Přichystalova 70.
Klíčová slova:	Specifika Romů, romská rodina, výchova romského dítěte, romština, jazyková bariéra, romský žák, sociálně vyloučená lokalita, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, ilustrativní šetření.
Anotace v angličtině:	In my final project I will consider the phenomena of a Roma family and analyze the specifics of Roma upbringing and education. I will describe low-threshold facilities for children and young people, in particular low-threshold facility for children and young people called Miriklo. I will emphasis the results of illustrative survey and discuss the advantages potential of low-threshold facility for children and young people called Miriklo in socially excluded area of Prichystalova 70 in Olomouc.
Klíčová slova v angličtině:	Specifics of the Roma, Roma family, upbringing of Roma children, Romany, Language barrier, Roma pupils, socially excluded area, low-threshold facilities for children and young people, illustrative survey.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 List šetření pro polostrukturovaný rozhovor Příloha č. 2 Leták NZDM Miriklo
Rozsah práce:	85
Jazyk práce:	čeština